

MILJÖUTSKOTTETS BETÄNKANDE 22/2010 rd

Regeringens proposition med förslag till reform av vattenlagstiftningen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 16 februari 2009 en proposition med förslag till reform av vattenlagstiftningen (RP 277/2009 rd) till miljöutskottet för beredning.

Utlåtanden

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet, jord- och skogsbruksutskottet och ekonomiutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandena (GrUU 61/2010 rd, JsUU 16/2010 rd, EkUU 13/2010 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- justitieminister Tuija Brax
- lagstiftningsråd Jari Salila, justitieministeriet
- lagstiftningsråd Tuire Taina, miljöministeriet
- överdirektör Timo Kotkasaari, lagstiftningsråd Jukka Pekka Tolvanen och vattenöverinspektör Minna Hanski, jord- och skogsbruksministeriet
- regeringsråd Lolan Eriksson och regeringsråd Kaisa-Leena Välipirtti, kommunikationsministeriet
- överinspektör Aimo Aalto, arbets- och näringsministeriet
- regeringsråd, docent Pekka Vihervuori, högsta förvaltningsdomstolen
- förvaltningsrättsdomare Johan Hagman, Vasa förvaltningsdomstol
- överdomare vid förvaltningsdomstol, emeritus Pekka Kainlauri

- miljöexpert Timo Hiltunen, Forststyrelsen
- överinspektör Juhani Gustafsson, Finlands miljöcentral
- miljöråd Jukka Leinonen och miljöråd Mika Seppälä, Regionförvaltningsverket i Södra Finland
- fiskerichef Jukka Muhonen, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Tavastland
- vattendragschef Visa Niittyniemi, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Sydöstra Finland
- direktör Matti Hepola, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Lappland
- överdirektör Kaj Suomela, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Österbotten
- byggmästare Kari Nieminen, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland
- byråchef Jaana Junnila, Helsingfors stads miljöcentral
- teamförmän Samuli Joensuu, Skogsbrukets utvecklingscentral Tapio
- chef för juridiska ärenden Kaj Hellsten, Kemijoki Oy
- expert Satu Räsänen, Finlands Näringsliv
- expert Pia Oesch, Finsk Energiindustri rf
- jurist Jenny Fredrikson, Centralförbundet för fiskerihushållning
- direktör Markku Tornberg, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- ombudsman Ilkka Mäkelä, Finlands Fritidsfiskares Centralorganisation rf
- chef för juridiska ärenden Anneli Tiainen och avdelningsdirektör Tommi Fred, Vatten- och avloppsverksföreningen

- vattenvårdsexpert Lena Avellan, Natur och Miljö rf
- naturskyddschef Ilpo Kuronen, Finlands naturskyddsförbund rf
- specialist i allmänmedicin Helena Tiihonen, Vapaa Vuotos -liike
- fiskbilogog, filofofie licentiat Anssi Eloranta
- professor, emeritus Erkki Hollo.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- social- och hälsovårdsministeriet
- Sametinget
- Finlands Kommunförbund
- Lapplands förbund
- Finlands Yrkesfiskarförbund FYFF rf
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund
- författare, fiskare Pentti Linkola.

PROPOSITIONEN

Syftet med propositionen är att se över vattenlagstiftningen i enlighet med regeringsprogrammet. Regeringen föreslår att det stiftas en ny vattenlag och att de ändringar som följer av detta görs i övrig lagstiftning.

Reformen syftar till att effektivisera behandlingen av vattenhushållningsärenden och att förtydliga förhållandet mellan vattenlagen och annan lagstiftning som gäller användningen av miljön.

Vattenlagens bestämmelser om rätten till allmännyttjande ska kvarstå oförändrade. Några smärre ändringar föreslås i bestämmelserna om tillståndsplikt och tillståndsprövning i anslutning till vattenhushållningsprojekt. Ändringarna syftar också till att främja projekt som gäller istandsättning av vattendrag. Enligt förslaget ska förhandstillsynen över små vattenhushållningsprojekt effektiviseras genom en utvidgad tillämpning av ett anmälningsförfarande.

Bestämmelserna om utnyttjande av vattenkraft kvarstår i huvudsak oförändrade. I bestämmelserna om uttag av vatten föreslås inte några betydande ändringar. Företrädesordningen för uttag av vatten föreslås dock bli ändrad så att den betonar företrädet för lokala uttagsbehov. Användningen av systemet med skyddsområden för vattentäkter utvidgas.

Bestämmelserna om vattenrättsliga sammanlutningar ska samordnas. Inga ändringar föreslås i myndighetssystemet.

Syneförrättning och slutsyn ska frångås. Förfarandena enligt vattenlagen kvarstår i övrigt i huvudsak i nuvarande form.

Det ska bli lättare att i efterhand se över vattenhushållningstillstånd. Dessutom föreslås bestämmelser om att det ska kunna bestämmas att ett vattenhushållningstillstånd ska upphöra att gälla.

Lagarna föreslås träda i kraft ett halvt år efter det att de har blivit stadfästa.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

1 Allmänt

Sammanfattningsvis anser utskottet att propositionen är behövlig och angelägen. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Utskottet understryker att vatten är en oersättlig naturtillgång för oss och kan i framtiden få en ännu större betydelse när vattnet tryter i världen. På det globala planet spelar vattnet en stor roll för människornas hälsa, den ekonomiska utvecklingen och miljön. Vattenförsörjningen bygger i långa stycken på grundvattensreserverna och ekosystemen är på det hela taget helt be-

roende av vatten. Vattendragen är en betydande attraktionsfaktor för turismen och många andra näringar utnyttjar också vattenresurserna. Det är viktigt att t.ex. kunna identifiera vattenekosystemtjänster. I takt med att vattenresurserna sinar måste vi också titta på vilka effekter vattenavtrycket från olika funktioner får och förbättra material- och energieffektiviteten för att göra vattenanvändningen effektivare.

Klimatförändringen leder till extrema väderfenomen, till exempel översvämningar vintertid; därför måste förändringsfaktorer i vattenresurserna hanteras och samordnas effektivare. Översvämningriskerna bör hanteras effektivare genom olika slag av mekanismer som styr bygandet. Det är viktigt att bevara alla ekosystemtjänster som har med vattnens användning att göra och att samordna olika former av användning. Också en eventuell utbyggnad av vattenkraften bör utgå från att det är acceptabelt i ett miljöperspektiv och med hänsyn till de villkor som ekosystemtjänsterna ställer.

Utskottet anser att vattenlagen behöver ses över i enlighet med propositionen. Miljölagstiftningen i övrigt har nämligen utvecklats radikalt medan man i den digra vattenlagen bara gjort de allra nödvändigaste ändringarna, som dessutom varit relativt små. Lagen har därför numera en splittrad struktur och terminologin är delvis föråldrad. Därtill har den behöriga förvaltningen i fråga om tillstånd och tillsyn förändrats genomgripande med undantag för den kommunala miljöskyddsmyndigheten i och med att behandlingen av tillståndsärenden enligt vattenlagen överfördes på regionförvaltningsverken och tillsynsuppgifterna på närings-, trafik- och miljöcentralerna (NMT-centralerna) från ingången av 2010.

Utskottet anser därför att reformen är befogad och att den gett möjlighet att jämföra när tillstånd behövs och kriterierna för tillståndsprövning och deras innehåll i vattenlagen respektive övrig miljöskyddslagstiftning. På grund av dels den allt strängare miljölagstiftningen, dels de produktivitetsmål som lagts fast för förvaltningen är det extra viktigt att resurserna används effektivt och att kraven i de olika lagarna är kompatibla. Särskilt vattenlagens bestämmel-

ser om tillståndsförfarande har man försökt harmonisera med motsvarande bestämmelser i miljöskyddslagen. Det gagnar såväl tillståndsmyndigheter som tillståndssökare inte minst i projekt som kräver tillstånd enligt båda lagarna. Det är naturligt med en harmonisering också av den anledningen att de statliga tillstånds- och tillsynsuppgifterna anförts trots samma myndighet i bägge lagarna.

Trots att reformen är omfattande är de materiella ändringarna ganska små. Lagens grundläggande principer, tillämpningsområde och tillståndskrav samt tillståndsprövningens centrala innehåll föreslås följaktligen inte bli ändrade. Däremot har man genom omstruktureringar försökt göra lagen tydligare och utplåna de historiska skillnaderna i regleringen av olika vattenhushållningsprojekt för att förvaltningen ska bli smidigare.

I dagsläget avgör regionförvaltningsverken årligen ca 550 ärenden enligt vattenlagen, av dem 85 procent tillståndsärenden. Av dessa tillståndsärenden gäller ungefär 66 procent byggande i vattendrag enligt 2 kap. i vattenlagen, såsom att dra ledningar eller rör, bygga bryggor eller broar, muddra eller ta upp marksubstanser. Allmännaste bland andra projekttyper är uttag av yt- eller grundvatten (9 %). Projekt som har att göra med vattenreglering, byggande av kraftverk, flottning eller farleder eller andra sjötrafikområden utgör ett par procent var. Ännu färre är projekten gällande vattenreglering och diking. Utskottet påpekar att även om någon projekttyp inte är numerärt särskilt stor kan det bland projekten finnas sådana som har stor samhällsbetydelse, medan det i den numerärt största gruppen finns en hel hop projekt som till storlek och effekter är mycket obetydliga. Utskottet har synat en lång rad projekttyper med avseende på en effektiv användning av förvaltningsresurserna och redogör för det senare.

2 Grundlagsutskottets utlåtande

Den nuvarande vattenlagen har stiftats i vanlig lagstiftningsordning trots att den som genomför ett vattenhushållningsprojekt med stöd av den

kan få rätt till någon annans egendom för att kunna genomföra projektet. Det här blev möjligt genom en i grundlagsordning stiftad fullmaktslag som till karaktären är en s.k. undantagslag enligt 73 § i grundlagen. Propositionen bygger på att fullmaktslagen förblir i kraft, men behovet gäller endast dess 1 § och därför föreslås 2 och 3 bli upphävda.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande (GrUU 61/2010 rd) bedömt lagförslaget mot grundlagen och anser det konstitutionellt betänkligt att ett helt, samhällsviktigt rättsområde är beroende av en undantagslag. Utskottet menar att fullmaktslagskonstruktionen inte längre platsar i vårt konstitutionella system. Det föreslår att miljöutskottet i sitt betänkande tar in ett förslag till uttalande om att statsrådet inom sig ska börja utreda hur de bestämmelser i vattenlagen som begränsar egendomsskyddet bättre ska fås att harmoniera med grundlagens 15 §, och att tidsfristen för arbetet ska vara t.ex. sex år med hänsyn till lagens exceptionella omfattning. Målet bör vara att fullmaktslagen kan upphävas i sin helhet. Med hänvisning till grundlagsutskottets utlåtande föreslår miljöutskottet

att regeringen vidtar åtgärder för att upphäva lagen om beviljande av vissa rättigheter med avseende å nyttjande av vatten (266/1961) så att förslaget till lagstiftning lämnas till riksdagen senast 2017. (Utskottets förslag till uttalande 1)

3.1 Nyttjande av vattendrag för rekreation

I 2 kap. i förslaget till vattenlag föreskrivs det om allmänna rättigheter, skyldigheter och inskränkningar i fråga om nyttjande av yt- och grundvatten och vattenområden. Bland annat rätten till allmännyttjande av vatten, inbegripet den traditionellt omfattande rätten att färdas och fiska i vattendrag, förblir principiellt oförändrad.

Den rätt till allmännyttjande som vattenlagen ger ingår i vår allemansrätt och regleras i stort sett på samma sätt i 2. kap som i den gällande lagen. Bestämmelser om rätt att röra sig i vattendrag finns i 2 kap. 3 § i den nya lagen. Utskottet

hänvisar till jord- och skogsbruksutskottet utlåtande och anser det med tanke på rekreationsanvändningen vara viktigt att den traditionella rätten att röra sig i vattendrag fortsatt är omfattande och att det i lag inte ska föreskriva mer detaljerat än vad nu föreslagits om begreppet att röra sig och om att orsaka onödig skada.

I rekreationsavseende kan man inte begränsa rätten att röra sig till enbart att förflytta sig från en plats till en annan, och eftersom det förekommer lokala skillnader i vattendrag går det inte att exakt ange den gräns för bebyggd strand som den som rör sig på vattendrag inte får överskrida. I smala älvar och åar och i sund ligger den gränsen självfallet närmare stranden än på en insjöfjärd. Begreppet "att röra sig" inbegriper inte endast förflyttning från en plats till en annan utan också andra sätt att röra sig som inte enbart har ett förflyttningssyfte, t.ex. att fiska, segla och åka båt i allmänhet. Rätten till allmännyttjande följs också av skyldigheter: den som rör sig i vattendrag får enligt den föreslagna 2 kap. 3 § inte orsaka onödig skada, olägenhet eller störning.

Nyttjandet av vattendrag för rekreation skyddas också av bestämmelsen om allmän tillståndsplikt i den föreslagna 3 kap. 2 §. En ändring i ett vattendrag som avsevärt minskar vattendragets lämplighet för rekreationsändamål kräver tillstånd av tillståndsmyndigheten. Ett smärre problem kan anses vara att de föreslagna vattenlagsbestämmelserna om rätt att inleda ärenden (14 kap. 14 §) och besvär rätt (15 kap. 2 §) omfattar sådana registrerade föreningar och stiftelser som arbetar för miljöskydd, hälsoskydd eller naturvård eller en trivsam boendemiljö. Vi har en uppsjö organisationer och föreningar för folk som idkar rekreation, såsom båt-, rodd- och paddlingsföreningar eller föreningar för fritidsfiskare, som eventuellt inte omfattas av definitionen. I vissa vattenhushållningsprojekt kan det då falla på tillsyns- och tillsynsmyndigheternas lott att bevaka rekreationsintressena. Utskottet understryker att myndigheterna måste inrikta sig mer på att bevara och förbättra rekreationsmöjligheterna.

3.2 Vattenförsörjning

Uttag av vatten

I det föreslagna 4 kap. ingår särskilda bestämmelser om uttag av vatten. De huvudsakliga reglerna för tillståndspliktigt uttag av yt- och grundvatten finns i 3 kap. I 4 kap. 1 § om tillämpningsområde sägs det att kapitlet tillämpas på uttag av ytvatten och grundvatten. Förslagets 4 kap. 2—4 § gäller uttagsprojekt som inte behöver tillstånd.

Utskottet konstaterar att områdets ägare inte har ägorätt till grundvatten eller vatten i vattendrag som sådant. Däremot är situationen en annan när det gäller vatten som letts och tagits i förvar. Vattnet i en naturlig vattenförekomst kan som sådant inte vara föremål för byte. Det område där grundvattenförekomsten finns eller en del av det kan visserligen överlätas, men ägandet i sig ger utöver rätten att ta vatten i små mängder ingen annan rätt än att ägaren inte behöver ha ett särskilt tillstånd enligt 4 kap. 4 § för att montera en vattenintagsledning. Annat uttag bestäms utifrån bestämmelser som inte tar hänsyn till ägande och fastighetsindelning.

I den föreslagna 4 kap. 6 § finns kompletterande bestämmelser om obligatoriska bestämmelser i beslut om uttag av vatten. Enligt dem ska det av ett beslut om uttag av vatten framgå syftet med uttaget, uttagsplatsen och maximiuttaget. Vattnets användningsändamål och den mängd vatten som tas är avgörande för om tillstånd eller rätt ska kunna beviljas, och därför måste de anges i beslut om uttag.

För att bli av med överlappningar föreslår regeringen att reglerna för placering av vattenledningar och anordningar ses över. Placeringen av vattenledningar och anknytande anordningar på annans område är främst en markanvändningsfråga. Därför bör placeringen i princip ske i den ordning som anges i markanvändnings- och bygglagen. Men i vattenlagen föreslås trots allt en bestämmelse om att sökanden på yrkan kan beviljas rätt att placera vattenledningar och anknytande anordningar i samband med ett vattenuttagsärende.

Sammanjämkning av behoven att ta vatten

Insikten om hur värdefullt rent vatten är har ökat snabbt både nationellt och internationellt sett. Tills vidare har vi i Finland inte haft särskilt många storskaliga projekt för uttag av ytvatten för kommersiella ändamål. Utskottet menar att vattenlagens viktiga uppgift är att säkerställa att andra än kommersiella vattenanvändningsändamål tydligt ges högsta prioritet. Bestämmelserna om uttag av vatten i den gällande vattenlagen har inte en tillräcklig räckvidd, eftersom bestämmelserna om prioritet blir tillämpliga endast i de sällsynta fall då flera tillståndsansökningar är aktuella samtidigt.

I den nya vattenlagens 4 kap. 5 § föreslås bestämmelser om att beslut om uttag av vatten ska tas med hänsyn till bl.a. behoven att ta vatten och en sammanjämkning av dem. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att vattnet förslår för alla som behöver det. Utskottet noterar att det här handlar om nya generella bestämmelser som lägger fast prioritetsordningen för behoven att ta vatten. I motsats till den gällande vattenlagen gäller bestämmelserna också kommande behov.

Den nya prioritetsordningen innebär att tillstånd kan beviljas för ett nytt vattenöverföringsprojekt bara om vattnet räcker till för ortens egna behov. Lägst i prioritetsordningen kommer ledande av vatten för användning någon annanstans för något annat syfte än ett samhälles vattentjänster. Tillstånd till uttag av vatten ska också i förekommande fall kunna beviljas för viss tid. När tillståndet sedan ses över kan en ny bedömning göras av om vattnet räcker till för andra behov. Utskottet anser att prioritetsbestämmelserna är bra och påpekar att en övergripande kartläggning av de framtida behoven av vatten behövs när projekt planeras. Det understryker att lokalt vattenuttag måste ges högsta prioritet på sikt för att eventuella växande lokala behov ska kunna tillgodoses.

Grundvatten

I Finland råder ett ovillkorligt förbud mot att förorena grundvatten. Bestämmelserna om uttag av vatten och grundvatten är splittrad på många lagar och lägre författningar. Vattenlagens be-

stämmelser om grundvattenskydd gäller i regel bara vad som är tillräckligt mycket grundvatten, dvs. flödet, medan det allmänna skyddet av grundvattenkvaliteten regleras i miljöskyddslagen (86/2000). Dessutom finns bestämmelser relaterade till grundvattenskydd i bl.a. marktäktlagen, markanvändnings- och bygglagen, hälsoskyddslagen, avfalls- och kemikalielagen och i lagstiftningen om bekämpning av oljeskador. I statsrådets förordning om ämnen som är farliga och skadliga för vattenmiljön (1022/2006) föreskrivs närmare om utsläpp i grundvatten. Förordningen bygger på direktiv 2006/118/EG om skydd för grundvatten mot föroreningar och försämring.

Vattenlagens förhållande till miljöskyddslagen och inte minst vilken ställning projekt som avses i den gällande vattenlagens 1 kap. 19 § och miljöskyddslagens 39 § om gemensam behandling intar i tillståndsförfarandet har varit en knäckfråga ända sedan bestämmelserna om vattenförorening lyftes ut ur vattenlagen och separerades från regleringen av andra projekt enligt vattenlagen i samband med att miljöskyddslagen stiftades. Utskottet menar att den nya vattenlagen tydliggör förhållandet mellan lagarna, men att frågan måste ägnas särskild uppmärksamhet också när lagen genomförs.

Under den rådande vattenlagen har grundvattenskyddet delvis ordnats genom skyddsområden enligt vattenlagen för vattentäkter. Enligt propositionsmotiven behöver bestämmelserna om skydd för områden som används för uttag av vatten göras tydligare. Det är en bra princip, menar utskottet. Bestämmelser om förordnande av skyddsområde för en vattentäkt föreslås ingå i 4 kap. 11 §. Regeringen framhåller att de begränsningar som ansetts behövliga bör genomföras inom ramen för lagstiftning om skyddsområden, som ger en rättslig grund för nödvändiga inskränkningar i användningen. Utskottet noterar med tillfredsställelse att propositionen ger markägarna rätt att ta initiativ till skyddsområden.

Skyddsplaner för grundvatten

Grundvattnet hotas inte minst av en lång rad industribranscher, transport, lagring och använd-

ning av farliga ämnen, halkbekämpning på landsvägar och flygplatser, jord- och skogsbruk och anknytande verksamhet (stall, pälsdjursuppfödning, handelsträdgårdar, spridning av gödsel), förorenad mark och upptagning av marksubstanser. I grundvattenfrågor har den traditionella myndighetstillsynen kompletterats med ett system med skyddsplaner, men det saknar stöd i lag. Skyddsplanerna fungerar således i rättsligt hänseende endast som bakgrundsmaterial för besluten. År 1991 tog den dåvarande vatten- och miljöstyrelsen initiativ till de första allmänna råden om hur skyddsplaner ska läggas upp.

År 2010 fanns det i Finland 3 757 grundvattenområden som klassats som viktiga eller lämpliga för vattenförsörjning. Det har upprättats ca 300 skyddsplaner för grundvatten som täcker in ungefär 1 000 grundvattenområden. Utskottet vill påpeka att endast en del av de befintliga grundvattenområdena de facto täcks in av skyddsplanerna. Skyddsplaner för grundvatten används till stöd för beslutsfattandet bl.a. vid markanvändningsplanering enligt markanvändnings- och bygglagen, vid behandlingen av miljötillstånd enligt miljöskyddslagen och tillstånd enligt marktäktlagen samt vid övervakning och genomförandet av lagstiftningen om hushållsavloppsvatten i områden utanför vattenverkens avloppsnät.

Skyddsplanerna för grundvatten har tillmätts betydelse i tillämpningen inte bara av de här lagarna utan speciellt även av lagen om gödsel-fabrikat och lagen om växtskyddsmedel. Det är något av ett problem att det på produktförpackningar som godkänts för bruk enligt de här lagarna hänvisas direkt till skyddsplaner och till klassificeringen av grundvattenområden i dem. På så vis kan skyddsplanerna ha fått sådana direkta verkningar för enskilda medborgare och verksamhetsutövare som de inte avsetts ha.

Lagen om vattenvårdsförvaltningen ger närings-, trafik- och miljöcentralerna generellt i uppdrag bl.a. att karakterisera vattnen inom sina områden och utreda den mänskliga verksamhetens inverkan på vattnen. Lagens planeringsmekanism innefattar också att utreda grundvattens status och farorna de utsätts för. Skyddspla-

nerna för grundvatten grundar sig emellertid inte enbart på behovet att planera vattenvårdsförvaltningen, utan skyddsplaner har upprättats långt innan lagen om vattenvårdsförvaltningen stiftades.

Utskottet konstaterar att regler tills vidare saknas för kriterier för att upprätta de icke-lagfästa skyddsplanerna, vad de ska innehålla, hur de ska upprättas och vilka rättverkningar de har. I lagen om vattenvårdsförvaltningen har NTM-centralerna dock ålagts att utreda läget och gränserna för viktiga och andra för vattenförsörjning lämpliga grundvattenområden samt mark- och berggrundens allmänna karaktär i grundvattenområdena. Däremot anger inte lagen vad som avses med de här områdena och hur de ska definieras. Utskottet hänvisar till jord- och skogsbruksutskottets utlåtande och anser att det måste utredas vilket behovet är av ny lagstiftning och nya procedurer för kartläggning och klassificering av grundvattenområden och för skyddsplaner. Lagstiftningen om grundvattenskydd måste förtydligas och förenklas. Med tanke på rättssäkerheten är det särskilt viktigt att utreda om kartläggningen, klassificeringen och användningen av grundvattenområden och upprättandet av skyddsplaner kan införlivas i lagstiftningen om förvaltningsplaner för vattenvård. Utskottet vill ytterligare framhålla att det måste avsättas tillräckligt med resurser för en översyn av skyddsplanerna. Utskottet förutsätter följaktligen

att regeringen utreder på vilka punkter lagstiftningen och procedurerna gällande kartläggning, klassificering och användning av grundvattenområden och skyddsplaner för sådana områden behöver ses över. (Utskottets förslag till uttalande 2)

3.3 Muddring av vattenområden

Maskinell muddring har ökat kraftigt på 1990- och 2000-talen. Projekten är större än tidigare och utförs ofta samtidigt eller i följd, vilket gör att deras sammantagna effekt blir större. Enligt 3 kap. 3 § 7 punkten i förslaget till ny vattenlag krävs det alltid tillstånd av tillståndsmyndighe-

ten för muddring av ett vattenområde när mängden muddermassa överstiger 500 m³. Frågan om underhållsmuddring av en allmän farled behöver tillstånd beror på verkningarna och avgörs enligt 3 kap. 2 §.

Utskottet har diskuterat den lämpliga gränsen för när tillstånd ska krävas för muddring med hänsyn dels till miljöeffekterna, dels en rationell administration. Det konstaterar att låga stränder och anknytande översvämningsområden är av mångfald präglade biotoper, där muddringen kan skada arterna eller leda till att de försvinner helt och hållet. Muddringen kan också ge upphov till skadliga effekter, såsom att vattnet blir grumligt, näring läcker från botten sediment, bottenbiotoper skadas, fiskars lekplatser förstörs eller stränderna eroderar och rasar ihop. Hänsyn bör tas till känsliga vikar och bukter. Å andra sidan beror miljöeffekterna på förhållandena på muddringsplatsen, och i vissa fall kan muddring utföras inte minst på havsområden utan negativa effekter, även om muddermassan överskrider 500 m³. Utskottet menar att den föreslagna gränsen 500 m³ är lämplig, men understryker att även mindre muddringar än så kan kräva tillstånd beroende på deras miljöeffekt. Tillståndsplikten är alltså främst beroende av miljöeffekterna. Utskottet förutsätter att man under uppföljningen av lagens tillämpning fäster särskilt avseende vid hur muddringsbestämmelserna fungerar.

Enligt 2 kap. 15 § 1 mom. i förslaget ska en skriftlig anmälan om en småskalig muddring göras till den statliga tillsynsmyndigheten, dvs. NTM-centralen, 30 dygn innan arbetet påbörjas. I normala fall kräver anmälan inte några åtgärder från tillsynsmyndighetens sida, men ger myndigheten möjligheter att vidta åtgärder om den trots allt anser att projektet kräver tillstånd. Utskottet anser att förflyttning av enstaka stenar för hand eller andra motsvarande åtgärder med marginella konsekvenser i samband med strandmuddringar inte bör betraktas som muddring som ska anmälas. Däremot ska anmälan alltid göras om åtgärder som utförs med grävmaskin eller andra arbetsmaskiner. Utskottet påpekar att muddringsrätten enligt 2 kap. 6 § är för-

enad med kriteriet att åtgärden inte kräver tillstånd. Samma sak gäller placering av muddermassa på någon annans vattenområde. Om muddring t.ex. ska göras i en bäck i naturtillstånd ligger det mycket nära till hands att kräva tillstånd på grund av verkningarna.

Enligt 2 mom. i samma paragraf ska anmälan innehålla uppgifter om projektet, hur det kommer att genomföras och vilka miljökonsekvenser det får. I 3 mom. står det att närmare bestämmelser om hur anmälan ska göras och vilka uppgifter som ska ingå i den kan utfärdas genom förordning av statsrådet. Som vattenhushållningsprojekt är muddring i allt väsentligt förknippat med uppläggning av muddermassor och därför är det enligt utskottets mening viktigt att undersöka hur uppläggningsen är tänkt att ske. Det är viktigt att det kan utfärdas närmare bestämmelser om detta genom en statsrådsförordning. I 28 § 2 mom. i miljöskyddslagen räknas det upp vad miljötillstånd behövs för. Om muddringen ger upphov till det slag av skadliga effekter som avses i momentet, ska ärendet behandlas enligt miljöskyddslagen och hänsyn tas exempelvis till eventuella miljöfarliga ämnen i muddringsmassan, såsom dioxiner, tributyltennföreningar eller kvicksilver.

Här vill utskottet påminna om att den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten fortsättningsvis kommer att vara tillsynsmyndighet enligt vattenlagen vid sidan av NTM-centralerna, och att kommunen följaktligen fortsatt bör känna till småskaliga tillståndspliktiga projekt och vid behov informera och instruera kommuninvånarna i att göra anmälan eller lämna in tillståndsansökan. När myndigheternas elektroniska ärendehanteringssystem i sinom tid blir färdigt kommer det att medge en smidig informationsöverföring mellan NTM-centralen och den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten. Kommunernas resurstillgång varierar och därför förekommer det skillnader i arbetsfördelningen mellan NTM-centralerna och kommunen. Propositionen avser inte att rucka på nuvarande praxis.

3.4 Skydd av bäckar

Regeringen säger i propositionen att för att bäckar ska kunna bevaras i naturtillstånd måste deras naturvärden beaktas när vattenlagen tillämpas. Inventeringar gjorda av miljöförvaltningen ger vid handen att inte mer än ca 2 procent av samtliga bäckar i södra Finland är i naturtillstånd. Skyddet av bäckar spelar en viktig roll för biodiversiteten hos oss men också för många hotade arters överlevnad. Därför är det angeläget att bäckarna och deras biotyper skyddas bättre.

För att skyddet av bäckar i naturtillstånd ska bli effektivare föreslår regeringen i 3 kap. 2 § om allmän tillståndsplikt för vattenhushållningsprojekt en ny tydliggörande bestämmelse om att tillstånd krävs för en ändring av vattendrag om den äventyrar bevarandet av de naturliga förhållandena i en bäckfåra. Äventyrande av de naturliga förhållandena bedöms i propositionen utifrån samma premisser i 2 kap. 11 § och 3 kap. 2 §. Utskottet påpekar att jämfört med den gällande vattenlagen är ändringen i fråga om skyddet av bäckar främst tydliggörande, eftersom tillstandsreglerna redan nu i princip täcker in bäckar på så vis att bäckar som en form av vattendrag omfattas av lagens förbud mot ändringar. Men det är tydligt att de nuvarande bestämmelserna inte följts som de ska när det gäller förbudet att ändra bäckar. Likaså har det brustit ordentligt i myndighetstillsynen. Klarläggandet behövs alltså, menar utskottet. Dessutom behöver extra ansatser göras för att myndighetstillsynen över skyddet ska bli bättre.

Ett strukturellt problem med lagstiftningen om skyddet av bäckar ligger i att de sektorsvisa bestämmelserna i olika lagar (t.ex. vattenlagen, skogslagen, miljöskyddslagen och markanvändnings- och bygglagen) inte medger en sammanlagd bedömning av bäckar i naturtillstånd som naturtyp, vilket vore nödvändigt för ett effektivare skydd av bäckar. Den föreslagna bestämmelsen i vattenlagen gäller endast bäckfåran, inte hur naturen i fårans omgivning används, eftersom de bestämmelserna finns i skogslagen. Gränsen mellan tillämpningsområdena och uppgifterna i de olika lagarna är på det hela taget oklar. Det är absolut nödvändigt med en mer

övergripande infallsvinkel i framtiden när det gäller skyddet av bäckar och de olika lagarnas förhållande till varandra och deras bestämmelser om skydd av naturtyper.

Rännil är en bädd som är mindre än en bäck. Den övre gränsen för en rännil (som samtidigt är den nedre gränsen för en bäck) bestäms utifrån avrinningsområdets omfattning (10 km²), vattnets flöde och om det är möjligt för fisk att vandra där i större utsträckning. I en rännil rinner inte vattnet konstant och inte heller förekommer någon större fiskvandring där. Som fiskvandring i betydande omfattning kan anses t.ex. att fisk regelbundet leker i rännilen. Om det hela tiden rinner vatten i fåran och där rör sig fisk i betydande omfattning klassas den som bäck även om avrinningsområdet är mindre än 10 km².

3.5 Dikning

Allmänt

Jämfört med den gällande lagen har kapitlet om dikning blivit tydligare. I detaljmotiven till 5 kap. om dikning lyfter regeringen förtjänstfullt fram tillämpningsproblemen i nupraxis, särskilt när det gäller skogsdikning. I dikningslagstiftningen accentueras svårigheterna som kommer sig av att vattenlagen, miljöskyddslagen och markanvändnings- och bygglagen överlappar varandra och att det därför är svårt att lägga fast gränsen mellan olika administrativa förfaranden.

Förhållandet mellan lagarna har tydliggjorts i det föreslagna 5 kap. och i miljöskyddslagens och markanvändnings- och bygglagens anknytande bestämmelser. Som ett belysande exempel kan tas markanvändnings- och bygglagens bestämmelser som är primära på detaljplaneområden och att detta nu sägs ut i 5 kap. 9 § och i markanvändnings- och bygglagens 161 a §.

Dikning och dess förorenande effekter

Vid dikning transporteras sediment ofta med dräneringsvattnet och grumlar vattendrag nedanför. Sedimenttransporten är störst under och strax efter dikningen. Sedimentmängderna minskar vanligen när det dikade området anpassar sig

till torrläggningen. Däremot kan uppslamning få långvarigare negativa effekter för fiskbeståndet och dess fortplantning. Om dikningen får följder som nämns i 3 kap. 2 § krävs det tillstånd av tillståndsmyndigheten. Däremot behövs inget tillstånd om det endast handlar om att vattenföringen ändras i en bäck på grund av dikning som utförs på området ovanför bäcken.

Dessutom behövs det enligt 5 kap. 3 § 1 mom. tillstånd av tillsynsmyndigheten för dikning som kan leda till förorening enligt 3 § 1 mom. 1 punkten i miljöskyddslagen på ett vattenområde. Den förorenande effekt som avses i bestämmelsen kan märkas t.ex. som ökad näringsbelastning i ett vattendrag dit dräneringsvattnet leds eller som försurning av ett vattendrag i närheten av sur sulfatjord. Ger dikningen upphov till de här effekterna krävs det i regel miljötillstånd. Sådana frågor i anknytning till dikningsärenden som gäller nyttjanderätter och skyldighet att delta är emellertid av det slaget att det inte kan anses ändamålsenligt att behandla dem inom ramen för miljöskyddslagen, utan regleringen av de här projekten sker lämpligen inom ramen för vattenlagen som också hittills varit fallet. På förfarandet ska alltså tillämpas dels den nya vattenlagens materiella bestämmelser och procedurbestämmelser, dels miljöskyddslagens materiella bestämmelser om gränsen för tillståndsplikt och om tillståndsvillkor.

Även dikningsprojekt som inte förutsätter tillstånd ska omfattas av förhandstillsyn. Många dikningsprojekt ska enligt 5 kap. 4 § behandlas vid en dikningsförrättning. I 5 kap. 16 § föreskrivs det att den dikningsplan som fastställs vid förrättningen ska förenas med behövliga villkor om genomförandet av projektet och om kontrollen av dess konsekvenser. Normalt gäller bestämmelserna vattenvårdsåtgärder som bl.a. ska hindra sediment att transporteras med vattnet och vattnet från att grumlas.

Enligt 5 kap. 6 § 1 mom. i förslaget ska den projektansvarige göra en skriftlig anmälan till den statliga tillsynsmyndigheten om annan än obetydlig dikning minst 60 dygn innan dikningen inleds. Anmälan ska innehålla en beskrivning av projektet och dess miljökonsekvenser

samt av projektets influensområde. Den projektansvarige ska informeras, om tillsynsmyndigheten utifrån anmälan anser att projektet förutsätter tillstånd eller att ärendet ska behandlas vid en dikningsförrättning. Dessutom bör det observeras att på dikning även tillämpas 2 kap. 7 och 8 § om vattenhushållningsprojekt i allmänhet samt de särskilda dikningsbestämmelserna i 5 kap. 7 §. De bestämmelserna är tillämpliga på alla dikningsprojekt.

Utskottet menar att det nya anmälningsförfarandet gör det lättare för tillsynsmyndigheten att föregripa dikningsprojekt som även kan ge upphov till förorening av vatten på det sätt som avses i 28 § i miljöskyddslagen. Miljöskyddslagens bestämmelser om förorening har i praktiken inte aktualiserats i dikningsprojekt, eftersom just ingen övervakning av dikningsföljderna skett. En annan viktig ny bestämmelse ingår i 5 kap. 8 § som tydliggör gränsen mellan dikning och underhåll av diken. Om ett grävt dike har förvandlats till en bädd i ett naturliknande tillstånd, ska samma bestämmelse tillämpas på underhållet av diket som på sådan rensning av en rännil eller en bäck som enligt 1 § betraktas som dikning.

Hantering av dagvatten

Utskottet konstaterar att såväl den nuvarande som den nya vattenlagen utgår från att alla fastighetsägare som har nytta av dikningen ska delta i kostnaderna för den samfälliga dikningen. De fastigheter som har nytta av dikningen inbegrips i det torrlägningsområde för samfällad dikning som anges i dikningsplanen och läggs fast i tillståndsbeslutet eller vid dikningsförrättningen. Det naturliga avrinningsvatten som rinner till torrlägningsområdet beaktas i dikningsplanen. Fastigheter som inte har nytta av dikningen kan inte inkluderas i torrlägningsområdet. Sådana fastigheter är fastigheter från vilka vatten rinner till torrlägningsområdet på naturlig väg men som inte blir torrare av dikningen.

Utskottet understryker att om markanvändningen förändras kan det bli aktuellt att från områden utanför torrlägningsområdet leda vatten till torrlägningsområdet och till dikningssam-

manslutningens diken. Enligt 5 kap. 12 § 3 mom. i förslaget är den som leder in vatten i en annans dike eller i en bäck som någon annan rensat skyldig att betala ersättning för kostnaderna för att anlägga diket eller rensa bäcken. Dessutom är den som leder in vatten i ett dike skyldig att delta i en behövlig utvidgning och behövligt underhåll av diket.

I yttranden till utskottet föreslås det att dikningsbestämmelserna ändras så att fastigheter inom avrinningsområdet kan åläggas att delta i extrakostnaderna för torrläggningen, om det efter dikningsförrättningen skett väsentliga förändringar på torrlägningsområdets avrinningsområde, t.ex. byggnation som ökar mängden avrinningsvatten. Förslagen grundar sig framför allt på fall i Österbotten, där markägare inom torrlägningsområdet de facto tvingas ta hand om avrinningsvatten från fastigheter utanför och svara för alla extrakostnader. Utskottet poängterar att en tidigare utförd dikningsförrättning och de gränser för torrlägningsområdet som finns angivna i den vid förrättningen fastställda dikningsplanen inte hindrar att torrlägningsområdet förstöras vid en ny dikningsförrättning.

Kommunen har enligt 20 § 1 mom. i markanvändnings- och bygglagen det allmänna ansvaret för områdesplaneringen samt styrningen av och tillsynen över byggandet på sitt område. Här ingår också hantering av dag- och dräneringsvatten. Bestämmelserna i den lagen måste enligt utskottets mening ses över för att fastigheterna eller kommunerna inom ett avrinningsområde ska kunna åläggas att delta i de extrakostnader torrläggningen förorsakar. Kommunens ansvar när det gäller hanteringen av dagvatten måste tydliggöras i samband med översynen av lagstiftningen om vattentjänster. Arbetsgruppen för revidering av lagen om vattentjänster föreslår i sin slutrapport (JSM 2010:6a) att avloppshanteringen av dagvatten och dräneringsvatten separeras från de vattentjänster som lagen om vattentjänster reglerar, och att kommunerna i markanvändnings- och bygglagen åläggs att på detaljplaneområden sköta hanteringen av dagvattnet. I det här sammanhanget bör vattenlagen

föreses med bestämmelser om kommunen som nyttotagare vid dikning.

3.6 Villkor för vattenhushållningstillstånd och tillståndsbestämmelser

Utnyttjande av vattenkraft

De juridiska förutsättningarna för att utnyttja vattenkraft ändras inte genom propositionen utan tillståndsreglerna förblir i stort sett oförändrade. Men i motiven sägs det att vattenkraft är en förnybar energikälla som även i framtiden bör kunna tas till vara. Vanligen avser utbyggnaden av vattenkraft att höja effekten i befintliga vattenkraftverk eller att bygga nya kraftverk i redan utbyggda älvavsnitt. Ekonomiutskottet hänvisar till sitt utlåtande om klimat- och energistategin på lång sikt och konstaterar där att behoven av att utveckla lagstiftningen om byggnad av vattenkraft kommer att bedömas vid nästa regeringsförhandlingar. Miljöutskottet understryker att möjligheterna att bygga ut vattenkraften bör utgå från att det är acceptabelt i ett miljöperspektiv och med hänsyn till de villkor som ekosystemtjänsterna ställer särskilt då det gäller fiskerinäringen.

Intressejämförelse

Bestämmelserna om tillståndskriterier och tillståndsbestämmelser bygger enligt det föreslagna 3 kap. i många stycken på den nuvarande lagen. I 3 kap. 4 § 1 mom. i förslaget föreskrivs det att tillstånd ska beviljas för ett projekt, om det inte nämnvärt kränker allmänna eller enskilda intressen. Tillståndsprövningen för mer betydande projekt utgår från en intressebedömning där kriteriet för tillstånd är att nyttan med projektet är avsevärd i förhållande till förlusterna. Utskottet konstaterar att man med intressejämförelse precis som tidigare avser något helt annat än kostnads-/nyttojämförelse, eftersom den samhälls- eller företagsekonomiska lönsamheten saknar relevans i sammanhanget. Enligt propositionen ska man alltid först göra en intressejämförelse och först sedan fundera på ett absolut hinder för att bevilja tillstånd.

Absolut hinder att bevilja tillstånd

De absoluta hindren för att bevilja tillstånd (2 kap. 5 § i den gällande lagen, 3 kap. 4 § 2 mom. i den nya lagen) ändras inte nämnvärt och är även i fortsättningen tillämpliga endast i yttersta undantagsfall. Enligt 3 kap. 4 § 2 mom. ska tillstånd inte få beviljas, om vattenhushållningsprojektet äventyrar det allmänna hälsotillståndet eller den allmänna säkerheten, orsakar avsevärda skadliga förändringar i omgivningens naturförhållanden eller i vattennaturen och dess funktion eller i hög grad försämrar bosättnings- eller näringsförhållandena på orten. Bestämmelsen blir ytterst sällan tillämplig, konstaterar utskottet. Eftersom man alltid först måste göra en intressejämförelse är det sannolikt att det redan då framstår som givet om tillstånd inte kan beviljas.

Utlåtande från statsrådet

Tillståndsmyndigheten, dvs. regionförvaltningsverket, ska enligt förslagets 11 kap. 6 § 1 mom. inhämta utlåtande av statsrådet om samhälleligt viktiga projekt av nationell betydelse som kan ha avsevärda eller omfattande skadliga verkningar. I detaljmotiven sägs det att tillståndsmyndigheten ska beakta statsrådets utlåtande men att det inte är bindande för tillståndsmyndigheten. Statsrådet tar i utlåtandet främst fasta på projektets samhälleliga betydelse. Frågan avgörs vid statsrådets allmänna sammanträde.

Statsrådets utlåtande sticker ut i vattenlagsstrukturen. Som utskottet ser det handlar utlåtandet främst om statsrådets uppfattning om vissa faktorer gällande allmänintresset som kan vara relevanta för den behöriga tillståndsmyndigheten prövning enligt det föreslagna 3 kap. 4 § 2 mom. eller 3 kap. 6 och 7 § av tillståndsförutsättningarna, men som ännu inte avpassats till sättet på vilket projektet slutligen genomförs. I normala fall utgör tillståndsprövningen och prövningen av tillståndskriterier en juridisk enhet, och först när alla variabler vägts in kan man ta ställning till om förutsättningar finns att bevilja tillstånd och i vad tillståndet egentligen beviljats för. Med hänsyn till detta kan det vara mindre lämpligt att begära utlåtande från statsrådet i

en så tidigt fas av tillståndsprövningsprocessen att projektet hinner förändras. Men enligt propositionsmotiven är det främsta syftet med bestämmelsen att säkerställa att statsrådet har möjlighet att yttra sig om den allmänna samhällsliga betydelsen hos ett samhällsviktigt vattenhushållningsprojekt som är föremål för tillståndsprövning. Utskottet vill ytterligare framhålla att utlåtet inte är bindande men bör i likhet med andra utlåten beaktas av tillståndsmyndigheten i beslutsprövningen. Också ekonomiutskottet anser att regleringen är tydlig och att lagen kan godkännas enligt förslaget på denna punkt. Miljöutskottet föreslår därför ingen ändring i propositionen.

Tillstånd till förberedelser

Enligt 3 kap. 16 § i förslaget till ny vattenlag kan tillståndsmyndigheten av grundad anledning i sitt tillståndsbeslut ge sökanden rätt att vidta förberedande åtgärder för projektet redan innan beslutet vunnit laga kraft. Detta, som i den gällande lagen kallas tillstånd att inleda arbete, heter i förslaget tillstånd till förberedelser. Trots den nya benämningen är det tänkt att tillämpningsområdet på det hela taget ska förbli oförändrat, framgår det av propositionsmotiven. Men ett tillstånd till förberedelser ska dock inte innebära att någon tillåts genomföra ett projekt så långt att den egentliga verksamheten skulle kunna inledas.

Utskottet konstaterar att villkoren för tillstånd är att åtgärderna inte medför olägenheter och att förhållandena ska kunna återställas. Åtgärderna får med andra ord inte tillfoga användningen av vattnet eller naturen och dess funktion avsevärd olägenhet. Dessutom måste åtgärderna vara sådana att förhållandena kan återställas efteråt. Det bör också observeras att Vasa förvaltningsdomstol i egenskap av överklagandeinstans kan förordna att åtgärderna ska avbrytas. Enligt propositionsmotiven behövs tillstånd till förberedelser exempelvis när besvaren över ett tillståndsbeslut företrädesvis gäller separata ersättningsfrågor, inte själva genomförandesättet, och därmed hotar fördröja hela projektet. Andra än offentlighetsrättsliga sökande ska också

ställa godtagbar säkerhet som täcker eventuella skador till följd av åtgärden i det fall att projektet inte beviljas tillstånd.

Tillstånd till förberedelser är definitivt på sin plats när kravet visavi olägenheter och återställande uppfylls, menar utskottet. I motiven går inte heller att finna något argument för att bestämmelsen i sak borde ändras. Men förklaringen till namnändringen är att det handlar om förberedande åtgärder.

Översyn av tillståndsvillkoren

I förslaget handlar 3 kap. 20 § om översyn av tillståndsvillkoren inom en viss tid och 21 § om annan översyn och meddelande av nya villkor. Bestämmelserna i 20 § om översyn inom en viss tid motsvarar i princip 8 kap. 10 a § i den gällande lagen men med det undantaget att den gäller alla vattenhushållningsprojekt. Behovet att se över villkoren gäller främst vattenreglering och vattenförsörjning, men i förekommande fall kan reglerna alltså tillämpas på alla nya vattenhushållningsprojekt. Möjligheten att kräva i tillståndet att tillståndsvillkoren ska ses över inom en viss tid minskar behovet av att bestämma att hela tillståndet bara ska gälla för viss tid i fall där det inte är klart vilka konsekvenser projektet får.

Bestämmelserna i 3 kap. 21 § om annan översyn av tillståndsvillkoren och meddelande av nya villkor motsvarar i stort den nuvarande vattenlagens 2 kap. 27 § 1 mom. om förebyggande av skadliga och menliga verkningar. Enligt den föreslagna 3 kap. 21 § kan tillståndsmyndigheten på ansökan se över tillståndsvillkoren och meddela nya villkor, om genomförandet av projektet har skadliga verkningar som inte har förutsatts när tillståndsvillkoren meddelades och som inte annars kan minskas i tillräcklig utsträckning. I normala fall ska ansökan göras inom tio år från anmälan om att projektet har slutförts. En översyn av tillståndsvillkoren eller meddelande av nya villkor får inte nämntvärt minska nyttan av projektet. Utskottet anser att en tidsfrist på tio år i princip kringskär den skadelidandes rättigheter. Med ur rättsskyddssynpunkt är den föreslagna bestämmelsen trots allt godtagbar, eftersom dess tillämpningsområde san-

nolikt kommer att vara mycket snävt i och med att 3 kap. 20 § om översyn av tillståndsvillkoren inom en viss tid i regel kommer att tillämpas på nya tillstånd.

3.7 Vattenreglering

Bestämmelserna om vattenreglering finns samlade i det föreslagna 7 kap. Reglering tillgrips för att kontrollera vattnets lopp och vattenståndet. De föreslagna bestämmelserna om reglering motsvarar i långa stycken bestämmelserna i den gällande vattenlagen. Regeringen föreslår emellertid att bestämmelsen om regleringsavgift frångås, eftersom denna avgift till staten inte längre behövs. I praktiken förekommer det inga projekt där man med en avgift skulle kompensera skador.

När nya regleringsprojekt numera sällan inleds, kommer bestämmelserna att främst gälla vidareutveckling av pågående regleringar. Därför är det viktigt att bibehålla den föreslagna 19 kap. 7 § om förutsättningarna för en översyn av gamla regleringstillstånd. Samma bestämmelser finns i den nu gällande lagens 8 kap. 10 b § från 1994. Om ett vattenregleringsprojekt som beviljats tillstånd före den 1 maj 1991 har betydande skadeverkningar för vattenmiljön eller dess användning, ska NTM-centralen enligt den föreslagna 19 kap. 7 § utreda möjligheterna att minska regleringens skadeverkningar. Utredningen ska göras i samråd med tillståndshavaren, nyttagarna, kommunerna inom influensområdet och berörda myndigheter. För att tillståndsvillkoren ska ses över måste översynen generera avsevärd nytta med avseende på allmänintresset. Översynen får inte heller avsevärt minska den nytta som vattenregleringen sammantaget medför eller väsentligt ändra det ursprungliga syftet med regleringen, förutsatt att den inte redan förlorat sitt ursprungliga syfte.

Utvecklingsprojekt inom vattenregleringen har redan genomförts eller är aktuella i alla mer betydelsefulla reglerade vattendrag, och följaktligen finns det inte längre behov av nya projekt i samma utsträckning som tidigare. Verkningarna på miljön och användningen av vattendraget va-

rierar stort från projekt till projekt, men de kan vara avsevärda. Dessutom är parterna ofta många med åsikter som i regel går isär. Utskottet poängterar att översynen av regleringsvillkoren inte blir någon lätt match för NTM-centralerna, eftersom det handlar om ett tungrott administrativt förfarande. De föreslagna bestämmelserna anses dock ge ett bra stöd åt utvecklingsarbetet.

3.8 Bestående ändring av medelvattenståndet (restaurering)

Lagförslaget nämner egentligen inte restaurering av vattendrag som en separat projekttyp, vilket är naturligt med tanke på restaureringsmetoderna och den kontinuerliga utvecklingen på den fronten. Men restaureringens betydelse och behovet av nya bestämmelser i vattenlagen har beaktats i propositionen särskilt i 6 kap. om bestående ändring av medelvattenståndet.

Syftet med en höjning av vattenståndet i en sjö eller tjärn är i regel att förbättra vattenkvaliteten och vattenområdets användbarhet genom att öka vattendjupet och att främja rekreationsbruket i allmänhet. En höjning av vattenståndet är en effektiv metod att hindra vattendrag att växa igen. Under de senaste åren har vattenståndshöjningar mestadels gjorts för att förbättra vattendragets tillstånd och rädda fiskbeståndet. Utskottet menar att en höjning av medelvattenståndet som en restaureringsmetod tjänar antingen rekreationsbruket eller naturskyddet eller eventuellt båda. Dessutom bör det observeras att en höjning av medelvattenståndet ökar urlakningen av näringsämnen.

Ett problem inte minst när det gäller restaureringsprojekt för på att höja vattenståndet har varit vattenlagens rigorösa regler om nyttjanderätt och i synnerhet vilken juridisk betydelse samtycket från ägarna i området kan tillmätas. Förslagets 6 kap. 5 och 6 § föreskriver om villkoren för att någon ska få nyttjanderätt till en annans område i samband med projekt för vattenståndshöjning.

Enligt 6 kap. 6 § får den som ansvarar för ett projekt genom tillståndsmyndighetens beslut att

tillåta höjning av medelvattenståndet sådan nyttjanderätt som projektet kräver till det markområde som sätts under vatten. Ett kriterium för tillstånd är enligt 6 kap. 5 §, förutom det som bestäms i 3 kap. och 6 kap. 4 §, att sökanden med stöd av äganderätt eller ständig nyttjanderätt förfogar över mer än hälften av det område som sätts under vatten eller att ägarna till de fastigheter som utgör minst tre fjärdedelar av den markareal som sätts under vatten lämnar sitt samtycke till höjning av medelvattenståndet. Utskottet påpekar att 6 kap. 5 § 2 mom. utgör ett undantag från huvudregeln i 2 kap. 13 § 1 mom. om nyttjanderätt. Enligt den ska sökanden besitta mer än hälften av det område som behövs med stöd av äganderätt eller ständig nyttjanderätt. Ett vattenhushållningsprojekt för permanent höjning av medelvattenståndet kan omfatta ett stort antal fastigheter. Utan en specialbestämmelse måste de fastighetsägare som lämnat in ansökan sammantaget besitta mer än hälften av de områden som sätts under vatten. Det här kan göra det svårt att genomföra höjningsprojekt, påpekas det i propositionsmotiven. Därför kan det anses befogat att samtycke jämföras med äganderätt och ständig nyttjanderätt när det gäller höjning av medelvattenståndet. När det gäller andra typer av projekt ser utskottet ingen anledning att frånga nuvarande praxis och huvudregeln i den nya vattenlagen, nämligen att sökanden för att få ständig nyttjanderätt måste besitta mer än hälften av det område som behövs med stöd av äganderätt eller ständig nyttjanderätt.

3.9 Syneförrättning och slutsyn slopas

Enligt förslaget till nya vattenlag frångås syneförrättningarna helt. Antalet ärenden som har förordnats att handläggas vid syneförrättning uppges i propositionsmotiven ha varit få på senaste tid. Som argument för att slopa syneförrättning anförs i propositionen (s. 26) bl.a. att förrättningsmännen i själva verket sköter skyldigheter som hör till sökanden och att behandlingen av ärendet de facto överförs från den formella processledningen till förrättningsmännen. Vidare har syneförrättningarna dragit ut så långt

på tiden att den sammantagna behandlingstiden förlängts. I motiven konstateras också (s. 155) att det utredningsförfarande som ingår i den gällande lagen bör bevaras, eftersom det kan behövas allt oftare när syneförrättningen slopas. Ansökningarna har numera blivit så mycket bättre att utredningsförfarande inte behöver tillgripas lika ofta.

Utskottet påpekar att även om antalet syneförrättningar har minskat så har sådana utförts särskilt vid projekt där det finns åtskilliga skadelidande och där skadebedömnings- och ersättningsfrågorna därför är många. Av den anledningen bör proceduren fortsatt vara att särskild utredning inhämtas enligt den föreslagna 11 kap. 16 §. Utskottet menar att regionförvaltningsmyndigheterna inte kommer lätt undan med stora projekt i och med att syneförrättningen slopas och de troligtvis tvingas att inhämta särskild utredning.

Observeras bör att när tillståndsmyndigheten beviljar tillstånd ska den enligt den föreslagna 13 kap. 7 § på tjänstens vägnar bestämma att förluster av förmåner till följd av projektet ska ersättas. I den föreslagna 11 kap. 3 § står det att tillståndsansökan bl.a. ska innehålla en beräkning av de förluster av förmåner som projektet medför. Utskottet understryker att utredningen är ett slags förslag till ersättning och att tillståndsmyndigheten ska göra en ersättningsbedömning. Om det med tanke på beslutet inte går att få en behövlig utredning utan svårigheter, bör en särskild utredning inhämtas i enlighet med 11 kap. 16 §. Behovet av rättssäkerhet kan i detta sammanhang jämföras med civila ersättningstvister, låt vara att det handlar om en förvaltningsprocess. Därför krävs det ofta kollegial sammansättning när regionförvaltningsverket ska avgöra ett ärende. För att rättssäkerheten ska tillgodoses måste skadebedömningsutredningarna vara adekvata och objektiva och tillståndsmyndigheten bära sitt beslutsfattarens ansvar.

En civilprocess som bygger på ett tvåpartsförhållande lämpar sig sällan för sådana projekt enligt vattenlagen som inbegriper en omfattande eller obestämd grupp personer och där rättskraften ska utsträckas till varenda en. Tillståndsfor-

farandet har av hävd varit nära förknippat med ersättningar. Å andra sidan avgörs ärenden som vattenlagen klassar som tvistemål i tingsrätten. Trots behörighetsfördelningen bör man kunna uppfatta behovet av rättssäkerhetsgarantier på samma sätt, oberoende om beslutet fattas av en förvaltningsmyndighet eller en tingsrätt.

Regeringen föreslår också att slutsyn ska frångås. I praktiken har slutsyn utförts i enstaka stora och långvariga vattenbyggnadsprojekt. Syftet med slutsyn var att på tjänstens vägnar i efterskott utfärda ersättningsbestämmelser, i ett skede då skadorna redan uppstått och är konkret bedömbara. Enligt vattenlagsförslaget ska ersättningarna bedömas och fastställas i förskott. Å andra sidan föreskrivs det i 13 kap. 8 § att ansökan om ersättning för oförutsedda skador ska lämnas in till tillståndsmyndigheten inom tio år från det att anmälan om slutförande gjordes. Ersättningskravet i ansökan grundar sig på sökandens egna utredningar, medan utredningarna i slutsynen inhämtades på tjänstens vägnar. Det här försätter i princip den skadelidande i en sämre situation jämfört med nuläget.

Försämringar i det ersättningsrättsliga skyddet kan motverkas genom ett beslut som tillståndsmyndigheten fattar i enlighet med den föreslagna 11 kap. 18 §. Det betyder att när tillståndsmyndigheten avgör ärendet kan den ålägga den projektansvarige att inhämta utredning som behövs för att avgöra ersättningsfrågan och att inom utsatt tid inleda ansökan om komplettering av ersättningsbeslutet. Det är därför viktigt att tillståndsmyndigheten i behandlingen av tillstånd för nya projekt extra noga ger akt på eventuella skador och överväger om ett åläggande av det slaget behövs för att komplettera ersättningsbeslutet.

3.10 Fiskevårdsskyldigheter och fiskerihushållningsavgift

Fiskevårdsskyldigheter

Bestämmelser om fiskevårdsskyldigheter finns i 3 kap. 14, 15 och 22 §, 15 kap. 1 § och 19 kap. 10 § i förslaget till vattenlag. I 3 kap 14 § föreskrivs det om fiskevårdsskyldighet och fiskeri-

hushållningsavgift. Enligt förslaget är de olika vårdåtgärderna i framtiden likvärdiga metoder för skadekompensering, som tillståndsmyndigheten kan använda på lämpligt sätt från fall till fall. Allmänt taget anser utskottet att de ändringar regeringen föreslår i fiskevårdsskyldigheterna i skademinskings- och skadekompensations-syfte är välkomna.

I 3 kap. 14 § 4 mom. finns bestämmelser om hur fiskerihushållningsavgiften ska användas. Användningsändamålet har breddats och avgiften ska härnäst också kunna användas för att planera och genomföra fiskevårdsåtgärder och följa upp resultatet av dem. De nya bestämmelserna gör att verksamheten blir mer systematisk och ekonomisk på sikt. Enligt 3 kap. 14 § 2 mom. ska man när man påför fiskevårdsskyldighet eller en fiskerihushållningsavgift eller en kombination av dem beakta övriga åtgärder som ska vidtas inom det område som berörs av projektets skadliga verkningar och regleringen av fisket. I det senare fallet handlar det enligt propositionsmotiven bl.a. om de planer för nyttjande och vård av ett fiskeområde som avses i lagen om fiske.

Fördelen med fiskerihushållningsavgiften är att den kan anpassas efter behov. Avgiften gör en s.k. anpassad vårdförpliktelse möjlig. Det betyder att avgiften beroende på uppföljningsresultaten och förändringar i förhållandena kan avsättas för lämpliga ändamål. Avgiften är inte bara flexibel utan den öppnar också för möjligheten att involvera fiskeområdena och andra berörda i planeringen och genomförandet av åtgärder. I själva verket har detta varit praxis redan nu, men de nya verkställighetsbestämmelserna förtydligar spelreglerna. I vissa fall av skador kan ett direkt fiskevårdsåläggande trots allt vara på sin plats.

Enligt förslaget är de olika vårdåtgärderna i framtiden likvärdiga metoder för skadekompensering, som tillståndsmyndigheten kan använda på lämpligt sätt från fall till fall. Utskottet ser positivt på trenden, eftersom t.ex. utplanteringen av fisk har gett sämre resultat av orsaker som man ännu inte är helt på det klara med. Därför måste resultatbedömningen bli bättre och åtgär-

derna mer systematiska. När det gäller restaurering av fiskevatten ser det på sikt ut som om en allsidig vård av livsmiljöer och fortplantningsområden är ett bättre alternativ än fiskplantering även med hänsyn till den biologiska mångfalden.

Det är också bra att bestämmelserna om planering, påförande, beslutsfattande och överklagande i fråga om fiskerihushållningsavgiften blir tydligare. Utskottet påpekar att behöriga överklagandebestämmelser borgar för att parternas rättssäkerhet blir tillgodosedd.

Bevakning av allmänna fiskeriintressen

En av fiskerimyndighetens viktigaste uppgifter är att bevaka allmänna fiskeriintressen i olika vattenhushållningsprojekt. Utskottet understryker att NTM-centralerna måste vara oberoende i bevakningen av allmänna fiskeriintressen. I motiven nämns att bevakningen hört till fiskerietheterna vid de tidigare arbets- och näringscentralerna. Det är viktigt att fiskerimyndigheten vid NTM-centralerna fortsatt har beslutanderätten när det gäller bevakningen av allmänna fiskeriintressen, menar utskottet.

Skillnaden mellan fiskevårdsskyldigheten och fiskerihushållningsavgiften krymper också då man ser till förmånshavarnas rättssäkerhet på så vis att båda alternativen normalt ska vara förknippade med en särskild fullgörande- respektive användningsplan. I en sådan plan får rättelse yrkas hos tillståndsmyndigheten och dennas beslut får i sin tur överklagas hos förvaltningsdomstolen. Hittills har rättsmedel inte funnits att tillgå när det gäller användningen av fiskerihushållningsavgiften.

Utskottet konstaterar att 2 kap. 22 § i den gällande vattenlagen också nämner en av fiskerihushållningsmyndigheten godkänd plan för skyddande av fiskfaunan som miljötillståndsmyndigheten ska ta hänsyn till i sitt beslut om fiskevårdsskyldighet. Utskottet håller med jord- och skogsbruksutskottet om att det är viktigt att fiskerihushållningsmyndigheternas planer för att skydda, använda och vårda fiskbeståndet (till exempel planen för skydd och användning av havsöringsbeståndet i Finska viken, strategin för insjölox, kraftstrategin, de nationella

och regionala utvecklingsprogrammen för fridtsfisket och den kommande fiskevägsstrategin) beaktas i besluten om fiskevårdsskyldigheter. Utskottet understryker att skyldigheterna kan läggas upp och planeras i ett större perspektiv tack vare planerna.

Fiskevattenvården utgör ett omfattande komplex som bör ta hänsyn till fiskens hela livscykel och krav på livsmiljö. Särskilt när det gäller vandringsfisk måste man kunna upprätthålla en naturlig livscykel. Med mer rationella åtgärder är det möjligt att på ett övergripande sätt vårda fiskstammarna utan hänsyn till ägo gränser. Varje enskild fiskevårdsskyldighet bör inpassas i den ramen.

3.11 Förvaltningstvång och tillsyn

I det föreslagna 14 kap. finns bestämmelser om laglighetsövervakning. Möjligheten att utöva förvaltningstvång utgör ett viktigt element i vattenlagens rättssäkerhetsmekanism. Tillståndsmyndigheten har befogenhet att utöva förvaltningstvång och tillsynsmyndigheten och berörda parter bl.a. rätt att inleda ärenden. Enligt 21 kap. 3 e § i den gällande lagen har också miljöorganisationer och den kommun där projektet är placerat rätt att inleda ärenden.

Utskottet noterar att den gällande vattenlagens bestämmelser om laglighetsövervakning är relativt moderna och därför inte behöver ändras särskilt mycket. Men en viktig ändring är trots allt den rätt som den föreslagna 14 kap. 11 § ger tillsynsmyndigheten att avbryta viss verksamhet om den är uppenbart lagstridig. Den möjligheten behövs speciellt när det gäller en del små vattenbyggnadsprojekt där förvaltningstvångsreglerna i praktiken är alltför långsamma och tungrodda. Det har visat sig vara nödvändigt att kunna avbryta verksamheten omedelbart t.ex. i fråga om muddringar som kräver anmälan. Att avbryta verksamheten är en temporär åtgärd som kan omfatta allt från några dagar till en vecka, och tillståndsmyndigheten ska omedelbart sända en ansökan i ärendet till tillståndsmyndigheten.

I ärenden som inletts på initiativ av en part som orsakats olägenhet (eller en myndighet) är det viktigt med hänsyn till rättssäkerheten att avgift inte tas ut för behandlingen på tillståndsmyndigheten eller den kommunala miljöskyddsmyndigheten. En bestämmelse om detta finns i 18 kap. 12 § 1 mom. i förslaget till vattenlag.

Utskottet har i många sammanhang uttryckt sin oro över de resurser miljöförvaltningen har att tillgå, inte minst för att sköta eftertillsynen på behörigt sätt. Till följd av statens produktivitetsprogram kommer regionförvaltningsverken och NMT-centralerna att förlora 20 procent av personalen fram till 2015. Med ett så stort personalbortfall försvinner också en enorm mängd kunskap. Det sätter förvaltningen på hårt prov och ökar behovet av att lägga ut utredningar som förvaltningen nödvändigtvis behöver. Ett sätt att underlätta för myndigheterna är att införa t.ex. en tillsynsavgift lik den som finns i livsmedelslagstiftningen. Tillsynsmyndigheter enligt vattenlagen är NTM-centralerna och den kommunala miljöskyddsmyndigheten. Men utskottet har trots allt konstaterat att nya tillsynsavgifter är en så pass stor principiell fråga att det behövs en samlad analys av den och att ändringen bör göras i miljölagstiftningen i form av en totalreform. Med hänvisning till sitt uttalande om en ändring av miljöskyddslagen (RP 100/2009 rd — RSv 6/2010 rd) föreslår det också för vattenlagens del att

regeringen värnar om miljöförvaltningen genom att avsätta adekvata resurser för de uppgifter som ålagts myndigheten och vidtar åtgärder för att göra efterhands-tillsynen av miljöskyddet effektivare genom att klarlägga om det går att införa en tillsynsavgift för tillsynsuppdrag enligt vattenlagen. (Utskottets förslag till uttalande 3)

3.12 Övergångsbestämmelser

De flesta övergångsbestämmelserna finns i det föreslagna 19 kap. Utgångspunkten är att tidigare gällande bestämmelser ska tillämpas på slutförda projekt. Men från detta finns det flera un-

dantag. Syftet med regleringen har varit att finna en balans mellan allmänna och enskilda intressen och förväntningarna på miljöns tillstånd och verksamhetsutövarnas befogade förväntningar. Utgångspunkten är förstälkelig med hänsyn till att många vattenhushållningsprojekt är långvariga. Å andra sidan tvingas näringarna i övrigt att i regel anpassa sig till en föränderlig lagstiftning, eventuellt efter en lång övergångsperiod. Skyddet i fråga om vattenrättsliga tillstånds beständighet skiljer sig avsevärt från det skydd som gäller andra tillstånd, vilket gör det besvärligt att tillämpa lagen när författningar som upphävts för länge sedan blir tillämpliga. Den principiella utgångspunkten i övergångsbestämmelserna, att gammal lagstiftning ska tillämpas och att tillståndsvillkoren kan ses över, är enligt utskottets mening acceptabel. Men senare kan det diskuteras om det behövs mer genomgripande ändringar i skyddet för tillståndens beständighet.

3.13 Förhållandet till markanvändnings- och bygglagen

I bl.a. 2 § 2 mom. och 3 kap. 5 § i lagförslag 1 regleras förhållandet mellan den föreslagna vattenlagen och markanvändnings- och bygglagen. I 1 kap. 2 § 2 mom. i lagförslag 1 står det att när lagen tillämpas och i övrigt vid förfarandet enligt denna lag, ska markanvändnings- och bygglagen iakttas. Enligt 3 kap. 5 § ska detaljplanen beaktas när tillståndsärenden avgörs. Dessutom ska hänsyn tas till markanvändnings- och bygglagens bestämmelser om landskapsplaners och generalplaners rättsverkningar. Vidare föreskriver 2 mom. i samma paragraf att man när ett tillståndsärende avgörs ska se till att tillståndet inte i någon betydande grad försvårar uppgörandet av planer.

I propositionens detaljmotiv påpekas för bägge paragrafernas del att de uttryckligen avser att hänsyn ska tas till markanvändnings- och bygglagen men att de inte ska ha en bindande verkan på tillståndsprövningen. Utskottet konstaterar att ändringsförslagen har ambitionen att följa regleringen i den gällande vattenlagen, dvs.

att säkerställa att markanvändningsplanerna blir beaktade. Avsikten är inte att en annan lag ska "iakttagas" direkt. I och för sig sträcker sig markanvändnings- och bygglagen också in på vattenområden, och inom vattenområden måste också byggbestämmelser följas, men planläggning är trots allt av den karaktären att den inte lämpar sig i större utsträckning som planeringsinstrument för användningen av vatten.

Utskottet vill emellertid framhålla att propositionen tydliggör förhållandet mellan vattenlagen och markanvändnings- och bygglagen inte minst i fråga om dikning. Som tidigare konstaterats är markanvändnings- och bygglagens bestämmelser primära på detaljplaneområden och detta sägs nu ut i 5 kap. 9 § i den föreslagna vattenlagen och i 161 a § i lagförslag 3 om ändring av markanvändnings- och bygglagen.

Enligt lagförslag 3 upphävs 161 § 4 mom. i markanvändnings- och bygglagen och fogas till lagen en ny 161 a § om avledning av vatten och dikning. Avsikten med ändringen är att förtydliga vattenlagens respektive markanvändnings- och bygglagens tillämpningsområde när det gäller placeringen av ledningar och anordningar som behövs för att avleda vatten. Utskottet konstaterar att den föreslagna bestämmelsen är otydlig för att den inte nämner placering av avlopp, utan att den utifrån skrivningen bara skulle gälla vattenledningar och andra ledningar. I vattenlagsreformen frångås begreppet avlopp, och därför har det ansetts onödigt att nämna det i markanvändnings- och bygglagen, framhåller utskottet. Med en sådan ledning enligt 161 § 1 mom. i markanvändnings- och bygglagen som tjänar ett samhälle eller en fastighet avses också avloppsrör.

Detaljmotivering

2 kap.

2 kap. 9 §. Underhåll och avlägsnande av anläggningar. Utskottet föreslår en teknisk justering i 3 mom. för att tydliggöra att förlust av förmån avser förlust av sådan förmån som anlägg-

ningen tidigare gett, inte förmån till följd av att anläggningen avlägsnas.

2 kap. 13 §. Förutsättningar för beviljande av rätt till annans område. Utskottet föreslår i 3 mom. att uttrycket "ett område som tillhör någon annan" byts ut mot "annans område", eftersom det uttrycket också förekommer annanstans i lagen.

3 kap.

3 kap. 2 §. Allmän tillståndsplikt för vattenhushållningsprojekt. Utskottet har gjort en teknisk korrigering i 3 mom. 1 punkten. Ändringen påverkar inte den svenska texten.

3 kap. 3 §. Vattenhushållningsprojekt som alltid är tillståndspliktiga. Utskottet föreslår att 1 mom. 1 punkten utvidgas till att även gälla allmänna far- eller flottleder. På så sätt förblir rättsläget oförändrat på den punkten. Det handlar alltså om en teknisk ändring.

3 kap. 7 §. Bedömning av enskild nytta eller förlust. Utskottet har gjort en teknisk korrigering i 2 mom. genom att lägga till ett kommatecken. Ändringen påverkar inte den svenska texten.

3 kap. 8 §. Tillståndets giltighetstid. Utskottet föreslår i 2 mom. att ordet "eller" ersätts med "och", eftersom tanken är att beslutet alltefter situationen ska kunna villkoras med när arbetena ska inledas eller när de ska vara avslutade eller både och. Vidare föreslår utskottet en ändring i 3 mom. som tydliggör att villkoren i tillståndet kan avse både villkor för genomförandesättet och t.ex. ersättningsvillkor.

3 kap. 11 §. Kontrollskyldighet. Grundlagsutskottet anser att den föreslagna regleringen utgör ett problem med avseende på grundlagens 2 § 3 mom. och att bestämmelsen bör kompletteras med andra myndigheter som får meddela ett åläggande enligt momentet. Utskottet konstaterar att det inte entydigt framgår vilken myndighet som kan ges befogenhet att meddela åläggan-

det och föreslår med hänvisning till grundlagsutskottets utlåtande att bestämmelsen preciseras. Avsikten är att tillståndet ska täcka in så många frågor som möjligt som anknyter till kontrollen av verkningarna. Men i praktiken går det inte alltid att i detalj besluta om kontrollen när tillstånd beviljas. Därför bör tillståndsmyndigheten med stöd av 1 mom. kunna förordna att en tillsynsmyndighet eller fiskerimyndigheten ska få beordra kontroll eller godkänna en detaljerad kontrollplan. Utskottet föreslår att 1 mom. ändras genom att dessa myndigheter anges särskilt.

3 kap. 12 §. Åläggande av kontrollskyldighet Utskottet föreslår att paragrafen kompletteras med en hänvisning om att bestämmelser om yrkande på rättelse i beslut finns i 15 kap. 1 § 3 mom.

3 kap. 15 §. Plan för fullgörande av fiskevårds-skyldighet och plan för användning av fiskerihushållningsavgift. Utskottet föreslår en sådan ändring i 3 mom. att där föreskrivs om information om ett beslut i enlighet med 11 kap. Dessutom kompletteras momentet med samma hänvisning till 15 kap. som i 12 § när det gäller rättelseyrkande.

3 kap. 17 §. Beslut om tillstånd till förberedelser. Utskottet föreslår att "arbetena" i 3 mom. byts ut mot "åtgärderna" med motiveringen att "arbetena" används i den gamla bestämmelsen om tillstånd att inleda arbeten och att uttrycket bör följa den nya terminologin.

4 kap.

4 kap. 1 §. Tillämpningsområde. Eftersom uttag från källa skulle komma att jämföras med uttag av ytvatten, föreslår utskottet att källa stryks i 1 mom. Utskottet menar att uttag av vatten från en källa påverkar grundvattenbildningen och därför bör ses som uttag av grundvatten. Dessutom föreslår utskottet att 2 mom. kompletteras med en hänvisning till 7 § i miljöskyddslagen. Hänvisningen är informativ och avser att sätta fokus inte bara på miljöskyddslagens 8 §

om förbud mot förorening av grundvatten utan också på 7 § om förbud mot förorening av mark, som är en betydelsefull bestämmelse med tanke på grundvattenbildningen.

5 kap.

5 kap. 4 §. Behovet av dikningsförrättning. Utskottet föreslår den preciseringen i 1 mom. 2 punkten att det inte krävs en dikningsförrättning för att anlägga en skyddsvall eller pumpstation för en dikning i det fall att överenskommelse kan nås i frågan.

5 kap. 5 §. Den kommunala miljöförvaltningsmyndighetens behörighet i dikningsärenden. Utskottet föreslår att 5 § 3 mom. efter vissa ändringar flyttas över till 14 kap. 4 § som 2 mom.

5 kap. 6 §. Anmälan om dikning. Utskottet föreslår att 1 mom. tydliggörs för att det ska framgå att anmälan inte behöver göras till tillsynsmyndigheten, om det har förordnats om dikning i ett beslut enligt 3—5 §, en vägplan enligt landsvägslagen eller en järnvägsplan enligt banlagen. I den situationen finns det ingen anledning att underrätta myndigheten, eftersom informationen inte behövs för tillsynen.

5 kap. 8 §. Underhåll och användning av diken. Utskottet föreslår att hänvisningen i 3 mom. till avlopp enligt den gällande vattenlagen stryks. Ändringen är teknisk och påverkar inte tillämpningsområdet.

5 kap. 12 §. Ersättning för förlust av förmån. Utskottet föreslår att rubriken ändras för att bättre motsvara paragrafens innehåll.

5 kap. 24 §. Bildande av dikningssammanslutning och sammanslutningens stadgar. Utskottet föreslår att paragrafen preciseras för att det med beaktande av dikningssammanslutningars rättsliga status ska framgå att stadgarna alltid måste fastställas. Vidare föreslår utskottet att paragrafen kompletteras med att en dikningssammanslutning ska bildas vid en dikningsförrätt-

ning i de fall som avses i 22 § 2 mom., dvs. när avtal inte nås, och att också stadgarna då ska fastställas. Dessutom har utskottet för tydlighetens skull spjälkt upp paragrafen i två moment.

6 kap.

6 kap. 1 §. Tillämpningsområde. Utskottet föreslår att den finska språkdirakten ändras i 1 mom. genom att "vesivoiman hyväksikäyttö" ersätts med "vesivoiman hyödyntäminen". Ändringen påverkar inte den svenska texten. Dessutom föreslår utskottet att 2 mom. tydliggörs genom tilllägg av en hänvisning till 2—4 §. Hänvisningen till 2 § säkerställer att bedömningen av nyttan grundar sig på den paragrafen och inte på 3 kap. 7 §. Behöriga att söka tillstånd för projekt av detta slag är bl.a. sammanslutningar, kommuner och statliga myndigheter. Hänvisningen till 4 § är tänkt att säkerställa samordnade villkor för projekt avseende invallning och rensning av älvar och åar.

6 kap. 5 §. Samtycke av områdets ägare. Utskottet föreslår att de onödiga hänvisningarna till delägarlag för samfällda områden stryks i 1 och 2 mom. Dessutom föreslår utskottet att "tjörn" läggs till i 1 mom.

7 kap.

7 kap. 2 §. Tillståndsvillkor som gäller reglering. Utskottet föreslår att rubriken ändras och att paragrafen får ett nytt 1 mom. som avser att klargöra att det nuvarande rättsläget består. Det betyder att den nytta som en ökad vattenkraft genererar till följd av regleringen bedöms på samma sätt som i fråga om byggande av vattenkraft. Nuvarande 1 och 2 mom. blir 2 och 3 mom.

10 kap.

10 kap. 3 §. Förutsättning för inrättande av allmän farled. Utskottet föreslår att muddring skrivs in i 2 mom. för att det ska bli klart att be-

slutet också ska inbegripa själva muddringen och inte bara gälla deponeringen av muddringsmassor.

10 kap. 4 §. Ändring av beslut om allmän farled. Utskottet föreslår att ordet "edellytetty" ersätts med "ennakoimaton" i 1 mom. i den finska texten. Ändringen påverkar inte den svenska texten.

11 kap.

11 kap. 3 §. Innehållet i en tillståndsansökan. Utskottet föreslår att personer som lider skada ska ersättas med parter i 1 mom. 3 punkten.

11 kap. 8 §. Sökandens förklaring. För att begreppsapparaten ska bli enhetligare föreslår utskottet att termen "vastaselitys" (bemötande) frångås. I förfarandena enligt vattenlagen och miljöskyddslagen används normalt "selvitys" (förklaring).

13 kap.

13 kap. 6 §. Myndigheter och domstolar som behandlar ersättningsärenden. Utskottet föreslår i 2 mom. ett tilllägg med en hänvisning till 3 mom. som ska visa att den kommunala miljöskyddsmyndigheten inte är tillståndsmyndighet enligt vattenlagen. Det kan också råda oklarhet om huruvida ärenden som gäller ersättning för personskador och skador till följd av lagstridig verksamhet hör till tingsrätten eller den kommunala miljöskyddsmyndigheten. Utskottet påpekar att personalskador alltid ingår i tingsrättens behörighet. Däremot avgörs det från fall till fall om skador som uppstått till följd av olaglig verksamhet hör till tingsrätten eller den kommunala miljöskyddsmyndigheten. Skada till följd av olovlig dikning är i princip en förmånsförlust enligt 13 kap. 5 § och ska behandlas i tingsrätten. Men om tillstånd beviljas för dikningen i efterskott borde skadan av processekonomiska orsaker behandlas i ett sammanhang. Ändringen i paragrafen avser tydliggöra allt detta.

13 kap. 7 §. Ersättningar i samband med ansökningsärenden. Utskottet föreslår att tillståndsmyndighet byts ut mot myndighet i 2 och 3 mom. för att det ska framgå med all tydlighet att bestämmelserna också kan tillämpas vid dikningsförrättning och på den kommunala miljöskyddsmyndigheten.

13 kap. 8 §. Separata ersättningsärenden. Utskottet föreslår en ändring i 1 mom. för att tydliggöra att den kommunala miljöskyddsmyndigheten inte är tillståndsmyndighet enligt vattenlagen. Det enda vattenlagen tillåter den kommunala miljöskyddsmyndigheten göra är att skapa rättigheter och meddela föreskrifter. Dessutom klargör ändringen att det är den kommunala miljöskyddsmyndigheten som avgör ärendet när förmånsförlusten beror på ett ärende som behandlats vid en dikningsförrättning eller på miljöskyddsmyndigheten. Det föreslagna 3 mom. stryks och 4 mom. blir 3 mom.

14 kap.

14 kap. 3 §. Rätt att få upplysningar och göra inspektioner. Paragrafens 1 mom. handlar om tillsynsmyndighetens rätt att få upplysningar och göra inspektioner i anknytning till tillsynen. Enligt bestämmelsen kan också en av tillsynsmyndigheten förordnad tjänsteman eller tjänsteinnehavare ha denna rätt.

I 2 mom. sägs det att sådan i 1 mom. avsedd rätt som inte är förknippad med utövning av offentlig makt har också andra personer som tillsynsmyndigheten har förordnat. Praktiska övervakningsrelaterade uppgifter, t.ex. att göra mätningar av olika slag och ta prover, har anförtratts även andra än personer som står i tjänsteförhållande till en myndighet. Det handlar om att bistå den som utför den egentliga tillsynen och dessa uppgifter inbegriper ingen självständig beslutsrätt. Syftet med 2 mom. är att möjliggöra för dessa assisterande personer att röra sig på annans område och utföra uppgifterna. Med beaktande av tillsynsuppgiftens rättsliga karaktär anser utskottet det inte vara korrekt att kriteriet ut-

övning av makt används för att begränsa bestämmelsens tillämpningsområde. Utskottet föreslår att 2 mom. ändras så det framgår att personer som avses i 2 mom. är tillsynsmyndighetens assistenter vid tillsynen.

Enligt 3 mom. får åtgärder enligt 1 mom. vidtas i hemfridsskyddade utrymmen bara om det är nödvändigt för att skydda liv, hälsa, egendom, säkerhet eller miljön eller om tillsynsmyndigheten har grundad anledning att misstänka att det förekommit brott mot vattenlagen eller villkor, bestämmelser, ålägganden, förbud eller förordnanden som meddelats med stöd av den. Grundlagsutskottet pekar i sitt utlåtande på kriterierna i grundlagens 10 § 3 mom. för att göra intrång i hemfridsskyddade utrymmen. Miljöutskottet föreslår därför att bestämmelsen ändras så att säkerhet stryks bland de rättsobjekt som ska skyddas. Vad beträffar de övriga berättigandegrunderna i bestämmelsen anser miljöutskottet att meningen inte är att försäkra tillsynsmyndighetens möjligheter att utföra sitt tillsynsuppdrag. Vidare föreslår utskottet med hänvisning till grundlagsutskottets utlåtande att bestämmelsens tillämpningsområde begränsas till brott som innehåller hot om fängelse. Grundlagsutskottet har tidigare förklarat (se GrUU 30/2010 rd, s. 10) att bara myndigheter får göra inspektioner i hemfridsskyddade utrymmen. Bestämmelsen måste följaktligen preciseras på denna punkt.

14 kap. 4 §. Åtgärder vid överträdelser eller försummelser. Utskottet föreslår att bestämmelserna i 5 kap. 5 § 3 mom. om miljöskyddsmyndighetens befogenheter visavi förvaltningstvång lyfts in i 2 mom. Dessutom preciseras bestämmelserna för att kommunens befogenhet att förelägga förvaltningstvång ska framgå tydligt av dem. Det föreslagna 2 mom. blir 3 mom.

14 kap. 5 §. Förfarandet i förvaltningstvångsärenden. Utskottet föreslår att 2 mom. kompletteras med en bestämmelse om att den i förvaltningstvångsbeslutet förpliktade parten ska delges beslutet som bevislig delgivning.

14 kap. 8 §. Vite samt hot om tvångsutförande och avbrytande. Utskottet föreslår en förtydligande ändring i 1 mom. som innebär att även den kommunala miljöskyddsmyndigheten får förena ett förbud eller åläggande som den meddelat med vite eller med hot om att åtgärden vidtas på den försumliges bekostnad eller att verksamheten avbryts.

15 kap.

15 kap. 1 §. Sökande av ändring. Utskottet föreslår att till 3 mom. fogas en bestämmelse om meddelande efter anslag av och information om beslut med anledning av ett rättelseyrkande. Ändringen är nödvändig för att det inte ska vara oklart när beslutet vinner laga kraft.

15 kap. 7 §. Verkställighet av beslut som inte har vunnit laga kraft. Paragrafen handlar om verkställighet av beslut som inte har vunnit laga kraft. I 100 § 1 mom. i miljöskyddslagen finns en bestämmelse om att besvär som gäller ersättningar inte hindrar att verksamheten inleds trots att huvudregeln är att verksamheten inte inleds förrän tillståndsbeslutet har vunnit laga kraft. En motsvarande bestämmelse behövs också i vattenlagen, eftersom tillståndet till förberedelser enligt propositionsmotiven inte tillåter t.ex. att slutföra arbetet på att lägga ner ledningar eller rör. Utskottet menar att en sådan tolkning saknar grund ur ett miljöskyddsperspektiv. Det kränker inte heller den skadelidandes rättssäkerhet om ett projekt påbörjas trots besvär som gäller ersättning. Utskottet föreslår därför att 1 mom. kompletteras med en bestämmelse om detta. Men huvudregeln i 1 mom. bör trots allt vara att ett projekt inte får inledas förrän tillståndsbeslutet har vunnit laga kraft.

I 2 mom. föreslår utskottet en sådan ändring att Vasa förvaltningsdomstol ska få fastställa att ett projekt får inledas också då det gäller beslut som fattats vid dikningsförrättning eller av den kommunala miljöskyddsmyndigheten. Som bestämmelsen är skriven i propositionen gäller den inte beslut som fattats vid en dikningsförrättning eller av den kommunala miljöskyddsmyn-

digheten, trots att skillnaden jämfört med tillståndsbeslut inte är så stor att de bör särbehandlas med avseende på möjligheten att inleda ett projekt.

Dessutom föreslår utskottet att 2 mom. ändras så att ett ärende om inledande av verkställighet kan avgöras separat från huvudsaken vid Vasa förvaltningsdomstol. Eftersom det i praktiken kan förekomma även andra överklaganden än sådan enligt 1 mom. som enbart gäller ersättningar, bör det i paragrafen tydliggöras att beslut kan fattas om inledande av ett projekt innan beslutet vinner laga kraft. Ibland kan det behövas ett beslut om inledande av ett projekt redan innan beslut fattas i huvudsaken.

15 kap. 8 §. Verkställighet av beslut som gäller förvaltningstvång. Utskottet föreslår i 1 mom. att även den kommunala miljöskyddsmyndigheten ska kunna utfärda förbud eller ålägganden i dikningsärenden.

18 kap.

18 kap. 3 §. En myndighets rätt att få uppgifter avgiftsfritt. Utskottet föreslår att till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. om att Trafikverket har rätt att avgiftsfritt få nödvändiga uppgifter för sjökort av huvudmannen för en allmän farled. Tidigare var det Sjöfartsverket som hade den rätten.

18 kap. 12 §. Avgifter för behandlingen av ett ärende. Avgiftens storlek fastställs genom en statsrådsförordning. Miljöministeriets befogenhet att utfärda förordning är onödig och kan strykas i 2 mom.

19 kap.

19 kap. 4 §. Tillämpning av äldre bestämmelser. Det framgår inte tydligt av 2 mom. om äldre bestämmelser även ska gälla underhåll och avlägsnande av anläggningar. Utskottet föreslår att 2 mom. preciseras med att bestämmelserna i den nu gällande vattenlagen ska tillämpas på alla slags vattenhushållningsprojekt och övervakningen av dem. Avlägsnande av en anläggning

innebär ett nytt vattenhushållningsprojekt som ska bedömas utifrån gällande lagstiftning. När det gäller underhåll av vattenhushållningsprojekt och anknytande tillsyn är det viktigt med samordnade bestämmelser.

Vidare föreslår utskottet i 3 mom. en ny bestämmelse om att 5 kap. 8 § tillämpas på underhåll och användning av diken. Enligt hänvisningsbestämmelsen i paragrafen tillämpas på befintliga diken även 5 kap. 7 § och 2 kap. 7 och 8 §. Övergångsbestämmelserna i 2 mom. gällande tillståndsärenden ska enligt 3 mom. också tillämpas på andra beslut som en myndighet meddelat om ett projekt eller en åtgärd och som har vunnit laga kraft då den aktuella lagen träder i kraft. För att bestämmelserna om dikning ska fungera som de ska, måste reglerna för användning och underhåll grunda sig på en enhetlig norm. Tillägget är nödvändigt, eftersom den föreslagna hänvisningsbestämmelsen inte täcker in bestämmelserna om användning och underhåll av diken.

19 kap. 20 §. Rätt att delta i byggande av kraftverk. Utskottet föreslår en helt ny 20 § och att propositionens 20 § blir 21 §. I den paragrafen sägs det att en delägare i en samfällighet som innan lagen trädde i kraft fått ständig nyttjanderätt till vattenkraft på grund av sin andel har trots lagen om samfälligheter rätt att delta i byggandet av ett kraftverk på villkor som anges i 8 kap. 5 §.

19 kap. 21 §. Vattenbeslutsregister. Propositionens 20 § blir 21 § med oförändrat innehåll till följd av den nya bestämmelsen i 20 §.

Lagförslag 2

27 §. Datasystem för miljövårdsinformation. Miljöskyddslagens 27 § har ändrats genom lag 253/2010 och därmed blir det föreslagna 4 mom. nytt 5 mom.

27 b §. Allmän skyldighet att rena avloppsvatten. Miljöskyddslagen har utifrån proposition RP 179/2010 rd ändrats genom lag (/). Den hänvisning till vattenlagen som ingår i bestämmelsen bör ändras till att gälla motsvarande bestämmelse i den nya vattenlagen.

44 §. Fiskekrihushållningsvillkor. Utskottet föreslår att paragrafen ändras för att tydliggöra att förfarandet enligt miljöskyddslagen är analogt med förfarandet enligt vattenlagen.

46 §. Kontrollvillkor. Utskottet föreslår att till 5 och 6 mom. fogas en bestämmelse om att ett beslut med anledning av ett rättelseyrkande meddelas efter anslag. För att parterna ska få vetenskap om beslutet ska information om beslutet ges enligt 53 och 54 §.

48 §. Rätt att leda in avloppsvatten på annans område. Paragrafens 1 mom. föreslås bli preciserat med en hänvisning till 103 c §. Hänvisningen behövs för att undanröja oklarheter.

103 §. Allmän skyldighet att rena avloppsvatten. Paragrafens 2 mom. har utifrån proposition RP 179/2010 rd upphävts genom lag (/). Bestämmelsen ska alltså strykas.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslag 3—16 utan ändringar,

godkänner lagförslag 1 och 2 med ändringar (Utskottets ändringsförslag) och

godkänner tre uttalanden (Utskottets förslag till uttalanden).

*Utskottets ändringsförslag***1.****Vattenlag**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1—7 §
(Som i RP)

2 kap.

Allmänna rättigheter, skyldigheter och inskränkningar

1—8 §
(Som i RP)

9 §

Underhåll och avlägsnande av anläggningar

(1 och 2 mom. som i RP)

Ett beslut om att avlägsna en anläggning ska förenas med villkor som är nödvändiga för att trygga allmänna eller enskilda intressen. Sådan förlust av förmån som beror på att anläggningen avlägsnas ska ersättas. Den som inte har tagit del i kostnaderna för projektet har dock inte rätt till ersättning för förlust av förmån *som anläggningen gett*.

10—12 §
(Som i RP)

13 §

Förutsättningar för beviljande av rätt till annans område

(1 och 2 mom. som i RP)

Om ett allmänt behov kräver att vattenhushållningsprojektet genomförs och om förutsättningarna för att bevilja tillstånd föreligger, kan sökanden oberoende av det som föreskrivs i 1 och 2 mom. vid behov beviljas rätt till *annans område* eller rätt att lösa in området.

14 och 15 §
(Som i RP)

3 kap.

Tillståndspliktiga vattenhushållningsprojekt

1 §
(Som i RP)

2 §

Allmän tillståndsplikt för vattenhushållningsprojekt

(1 och 2 mom. som i RP)

(3 mom. 1 punkten som i RP. Utskottets ändringsförslag påverkar inte den svenska texten.)

(3 mom. 2 punkten som i RP)

(4 mom. som i RP)

3 §

Vattenhushållningsprojekt som alltid är tillståndspliktiga

Oavsett de följder som avses i 2 § krävs det alltid tillstånd av tillståndsmyndigheten för följande vattenhushållningsprojekt:

1) stängning eller inskränkning av en kungsådra eller en allmän far- eller flottled eller utpla-

cering av en anordning eller något annat hinder som försvårar användningen av en farled,

(2—10 punkten som i RP)

(2 mom. som i RP)

4—6 §
(Som i RP)

7 §

Bedömning av enskild nytta eller förlust

(1 mom. som i RP)

Som enskild förlust på grund av projektet beaktas

(1 punkten som i RP)

(2 punkten som i RP. Utskottets ändringsförslag påverkar inte den svenska texten.)

(3 punkten som i RP)

8 §

Tillstånds giltighetstid

(1 mom. som i RP)

I ett tillstånd som gäller tills vidare ska det anges inom vilken tid vattenhushållningsprojektet ska genomföras och inledas. Tiden för att genomföra projektet får vara högst tio år och tiden inom vilket det ska inledas högst fyra år.

Av skärskilda skäl får tillståndsmyndigheten förlänga den tid som föreskrivs i 2 mom. om ansökan görs före utgången av den tiden. I förlängningsbeslutet kan villkoren i tillståndet ses över eller kompletteras.

9 och 10 §
(Som i RP)

11 §

Kontrollskyldighet

I tillståndet ska den projektansvarige vid behov åläggas att kontrollera hur projektet genomförs och vilka konsekvenser det har. Tillståndsmyndigheten eller, på dess förordnande, den statliga tillsynsmyndigheten eller fiskerimyndig-

heten, kan ålägga flera tillståndshavare att gemensamt kontrollera konsekvenserna av sina verksamheter (*samordnad recipientkontroll*) eller för kontrollen av verksamheten godkänna deltagande i övervakningen inom området. Den samordnade recipientkontrollen kan även gälla kontroll som grundar sig på miljöskyddslagen och denna lag. I beslut om kontroll kan en tillståndshavare beviljas rätt att utföra kontrollåtgärder på någon annans område. Förlust av förmån till följd av kontrollen ska ersättas på det sätt som föreskrivs i 13 kap.

(2—4 mom. som i RP)

12 §

Åläggande av kontrollskyldighet

Beslut om samordnad recipientkontroll och beslut om godkännande av kontrollplanen samt beslut om ändring av sådana beslut ska fattas med iakttagande i tillämpliga delar av förvaltningslagen (434/2003), om inte beslutet fattas i samband med att tillståndet beviljas eller ändras. Beslutet meddelas efter anslag och information om beslutet ska ges i enlighet med vad som föreskrivs i 11 kap. 22 § om meddelande av och information om beslut. *Bestämmelser om begäran om omprövning av beslut finns i 15 kap. 1 § 3 mom.*

13 och 14 §
(Som i RP)

15 §

Plan för fullgörande av fiskevårdsskyldighet och plan för användning av fiskerihushållningsavgift

(1 och 2 mom. som i RP)

Beslut om godkännande av en plan för fullgörande av fiskevårdsskyldighet och fastställande av en plan för användning av fiskerihushållningsavgift ska fattas i enlighet med bestämmelserna i förvaltningslagen. Beslutet meddelas efter anslag och information om beslutet ska ges i enlighet med vad som föreskrivs i 11 kap. 22 §

om meddelande av och information om beslut. Bestämmelser om begäran om omprövning av beslut finns i 15 kap. 1 § 3 mom. Beslutet kan ändras på tjänstens vägnar eller på yrkande av den projektansvarige, tillsynsmyndigheten, en myndighet som bevakar allmänt intresse i ärendet, kommunen eller en part som orsakar olägenhet.

16 §
(Som i RP)

17 §

Beslut om tillstånd till förberedelser

(1 och 2 mom. som i RP)

Beslut som gäller tillstånd till förberedelser får verkställas även om de överklagas. Fullföljdsdomstolen kan förordna att åtgärderna ska avbrytas eller begränsas. Besvär som gäller tillstånd till förberedelser ska behandlas i brådskande ordning.

18—25 §
(Som i RP)

4 kap.

Uttag av vatten

1 §

Tillämpningsområde

Detta kapitel tillämpas på uttag av ytvatten och grundvatten. Med uttag av ytvatten avses i detta kapitel att vatten tas från ett vattendrag eller från en rännil eller ett dike (*utesl.*).

I fråga om uttag av konstgjort grundvatten tillämpas det som i detta kapitel föreskrivs om uttag av grundvatten. När ytvatten leds in i marken för konstgjord grundvattenbildning, ska dessutom 7, 8 och 28 § i miljöskyddslagen beaktas.

(3 mom. som i RP)

2—13 §
(Som i RP)

5 kap.

Dikning

1—3 §
(Som i RP)

4 §

Behovet av dikningsförrättning

Ett dikningsärende som enligt 3 § inte förutsätter tillstånd av tillståndsmyndigheten ska behandlas vid en dikningsförrättning, om

(1 punkten som i RP)

2) dikningen kräver att en skyddsvall eller pumpstation anläggs på någon annans mark och överenskommelse inte kan nås i frågan,

(3—5 punkten som i RP)

(2 mom. som i RP)

5 §

Den kommunala miljöförvaltningsmyndighetens behörighet i dikningsärenden

(1 och 2 mom. som i RP)

(3 mom. *utesl.*)

6 §

Anmälan om dikning

Den projektansvarige ska göra en skriftlig anmälan till den statliga tillsynsmyndigheten om annan än obetydlig dikning minst 60 dygn innan dikningen inleds. *Anmälan behöver dock inte göras om det har förordnats om dikningen i ett beslut enligt 3—5 §, en vägplan enligt landsvägslagen (503/2005) eller en järnvägsplan enligt banlagen (110/2007).* Anmälan ska innehålla uppgifter om den projektansvarige och en beskrivning av projektet och dess miljökonsekvenser samt av projektets influensområde. Närmare

bestämmelser om innehållet i anmälan kan utfärdas genom förordning av statsrådet.
(2 mom. som i RP)

7 §
(Som i RP)

8 §

Underhåll och användning av diken

(1 och 2 mom. som i RP)
Marken *kring en rörledning för avrinnings- eller avloppsvatten* får inte användas så att *rörledningen* kan ta skada eller underhållet av *den* försvåras på ett oskäligt sätt.

9—11 §
(Som i RP)

12 §

Ersättning för förlust av förmån och ansvar för avledning av vatten

(1—4 mom. som i RP)

13—23 §
(Som i RP)

24 §

Bildande av dikningssammanslutning och sammanslutningens stadgar

En dikningssammanslutning ska bildas när ett dikningsärende behandlas av tillståndsmyndigheten eller vid en dikningsförrättning, om inte nyttotagarna avtalar något annat om bildandet. *Om en dikningssammanslutning med stöd av 22 § 2 mom. bildas på yrkande av tillsynsmyndigheten, ska ärendet avgöras vid en dikningsförrättning.*

Den myndighet som avgör dikningsärendet ska fastställa sammanslutningens stadgar, medlemmarnas rösträtt och deras andelar av dikningskostnaderna samt utse de första ombudsmännen.

25—39 §
(Som i RP)

6 kap.

Bestående ändring av medelvattenståndet

1 §

Tillämpningsområde

(1 mom. som i RP. Utskottets ändringsförslag påverkar inte den svenska texten.)

Bestämmelserna i 2—4, 7, 10 och 11 § i detta kapitel tillämpas även på invallning av stränder och rensning av älvar, även om medelvattenståndet inte ändras i samband med invallning eller rensning.

2—4 §
(Som i RP)

5 §

Samtycke av områdets ägare

Om avsikten med ett projekt är att sänka medelvattenståndet i en sjö eller en tjärn, kan tillstånd beviljas om ägarna till det vattenområde (*utesl.*) som utgör minst tre fjärdedelar av *sjöns eller tjärnens* yta lämnar sitt skriftliga samtycke till sänkningen.

Om avsikten med projektet är att höja medelvattenståndet i en sjö eller en tjärn, kan tillstånd beviljas om ägarna till (*utesl.*) minst tre fjärdedelar av den markareal som sätts under vatten lämnar sitt skriftliga samtycke till höjningen. Tillstånd kan också beviljas, om sökanden med stöd av äganderätt eller ständigt nyttjanderätt förfogar över mer än hälften av det område som sätts under vatten.

(3 mom. som i RP)

6—12 §
(Som i RP)

7 kap.

Vattenreglering1 §
(Som i RP)

2 §

Regleringstillstånd

Den nytta eller förlust som regleringen medför bedöms enligt 3 kap. 6 och 7 §. Nyttan av ökad vattenkraft bedöms dock enligt 8 kap. 2 § 2 mom.

(2 och 3 mom. som 1 och 2 mom. i RP)

3—11 §
(Som i RP)

8 kap.

Tillgodogörande av vattenkraft1—10 §
(Som i RP)

9 kap.

Timmerflottning1—21 §
(Som i RP)

10 kap.

Farleder och andra sjötrafikområden1 och 2 §
(Som i RP)

3 §

Förutsättningar för inrättande av allmän farled

(1 mom. som i RP)

Ett beslut om att inrätta en farled ska också innehålla bestämmelser om *muddring och place-*

ring av muddringsmassa i vattenområdet och om andra åtgärder som behövs för byggandet av farleden. Tillståndsmyndigheten kan dock med beaktande av ärendets omfattning eller av någon annan orsak meddela ett särskilt beslut om farleden innan beslut om ovan nämnda åtgärder fattas.

(3 mom. som i RP)

4 §

Ändring av beslut om allmän farled

(1 mom. som i RP. Utskottets ändringsförslag påverkar inte den svenska texten.)

(2 och 3 mom. som i RP)

5—12 §
(Som i RP)

11 kap.

Ansökningsförfarande1 och 2 §
(Som i RP)

3 §

Innehållet i tillståndsansökan

Tillståndsansökan ska innehålla

(1 och 2 punkten som i RP)

3) en beräkning av den nytta och de förluster av förmåner som projektet medför för varje registerenhet och deras ägare samt *andra parter*,

(4 punkten som i RP)

(2 mom. som i RP)

4—7 §
(Som i RP)

8 §

Sökandens förklaring

Sökanden och andra parter ska enligt behov ges tillfälle att ge en förklaring med anledning

av de utlåtanden, anmärkningar och åsikter som gäller ansökan. Med anledning av förklaringen kan en part ges tillfälle att *ge en förklaring*.

9—24 §
(Som i RP)

12 kap.

Vattenrättslig sammanslutning

1—19 §
(Som i RP)

13 kap.

Ersättningar

1—5 §
(Som i RP)

6 §

Myndigheter och domstolar som behandlar ersättningsärenden

(1 mom. som i RP)

Ersättning för förlust av förmån till följd av ett ärende som ska behandlas vid en dikningsförrättning avgörs vid dikningsförrättningen. Den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten behandlar ersättningsärenden som har samband med (*utesl.*) en rätt som den beviljat samt ersättningsärenden som har samband med ärenden som avses i 5 kap. 5 §, *om inte något annat följer av 3 mom. i denna paragraf.*

(3 mom. som i RP)

7 §

Ersättningar i samband med ansökningsärenden

När *en myndighet* beviljar ett tillstånd eller en rätt enligt denna lag, ska den på tjänstens vägnar bestämma att förluster av förmåner till följd av projektet ska ersättas, om inte något annat följer av 11 kap. 18 §.

När *myndigheten* avgör ett ärende som avses i 1 mom. kan den också behandla ett yrkande på ersättning av en sådan förlust av förmån som orsakats i samma verksamhet före avgörandet i tillståndärendet eller till följd av en åtgärd som avses i 1 § 3 punkten.

Myndigheten ska behandla det yrkande som avses i 2 mom., om inte detta medför betydande dröjsmål. Om yrkandet inte kan behandlas i samband med tillståndärendet, ska ersättning yrkas genom en separat ansökan hos tillståndsmyndigheten. I ett avgörande om separat behandling av ett ersättningsyrkande får ändring inte sökas genom besvär.

8 §

Separata ersättningsärenden

Oberoende av ett tidigare avgörande kan ersättning för sådana förluster av förmåner som inte förutsågs när tillståndet beviljades yrkas genom ansökan hos tillståndsmyndigheten. *Om förlusten av förmån beror på ett ärende som behandlats vid en dikningsförrättning eller av den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten, ska ärendet avgöras av den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten.*

(2 mom. som i RP)

(3 mom. *utesl.*)

(3 mom. som 4 mom. i RP)

9—22 §
(Som i RP)

14 kap.

Tillsyn och förvaltningstvång

1 och 2 §
(Som i RP)

3 §

Rätt att få upplysningar och göra inspektioner

(1 mom. som i RP)

I 1 mom. avsedd rätt (*utesl.*) har också *personer som biträder tillsynsmyndigheten i dess uppdrag*.

Tillsynsmyndigheten får vidta i 1 mom. avsedda åtgärder i hemfridsskyddade utrymmen bara om det är nödvändigt för att skydda liv, hälsa, egendom (*utesl.*) eller miljön eller om tillsynsmyndigheten har grundad anledning att misstänka ett brott enligt 16 kap. 1 §.

4 §

Åtgärder vid överträdelser eller försummelser

(1 mom. som i RP)

Om någon vid dikning eller användningen av ett dike har handlat i strid med bestämmelserna i denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av dem eller försummat dikesunderhållet, kan den kommunala miljövårdsmyndigheten meddela ett förbud eller ett åläggande enligt 1 mom. I det fall att det när ett förbud eller åläggande meddelas blir nödvändigt att avgöra om det behövs ett tillstånd av tillståndsmyndigheten eller om ett tillstånd iakttas, är det dock tillståndsmyndigheten som ska meddela förbudet eller åläggandet. Framgår det under behandlingen av ett ärende att det är fråga om ett projekt som kräver tillstånd eller iakttagandet av ett tillstånd, ska ärendet överföras till tillståndsmyndigheten för avgörande.

(3 mom. som 2 mom. i RP)

5 §

Förfarandet i förvaltningstvångsärenden

(1 mom. som i RP)

Vid behandlingen av sådana förvaltnings- tvångsärenden som avses i 4 § iakttas i tillämpliga delar det som i denna lag föreskrivs om behandlingen av ansökningsärenden. Beslutet delges den som meddelats förbud eller åläggande som bevislig delgivning enligt förvaltningslagen.

(3 mom. som i RP)

6 och 7 §
(Som i RP)

8 §

Vite samt hot om tvångsutförande och avbrytande

Myndigheten ska, om det inte är uppenbart onödigt, förena ett förbud eller åläggande som har meddelats med stöd av 4 eller 6 § med vite eller med hot om att den försummade åtgärden vidtas på den försumliges bekostnad eller om att verksamheten avbryts. Tillsynsmyndigheten kan ges rätt att utföra den behövliga åtgärden.

(2 mom. som i RP)

9—14 §
(Som i RP)

15 kap.

Sökande av ändring och verkställande av beslut

1 §

Sökande av ändring

(1 och 2 mom. som i RP)

Rättelse i beslut som tillsynsmyndigheten har meddelat enligt 3 kap. 11 § 3 mom. eller i beslut som fiskerimyndigheten har meddelat enligt 3 kap. 15 § 1 och 2 mom. kan sökas skriftligen hos tillståndsmyndigheten inom 30 dagar efter det att beslutet har meddelats. *Beslut med anledning av en begäran om omprövning meddelas efter anslag och information om beslutet ska ges i enlighet med vad som föreskrivs i 11 kap. 22 § om meddelande av och information om beslut.* Ändring i beslut med anledning av rättelseyrkande söks enligt vad som föreskrivs i 1 mom.

2—6 §
(Som i RP)

7 §

Verkställighet av beslut som inte har vunnit laga kraft

Ett projekt får inte inledas förrän beslutet som tillåter projektet har vunnit laga kraft. Besvär som gäller ersättningar hindrar inte att projektet inleds. På beslut som fattas med stöd av denna lag tillämpas inte det som i 31 § 2 mom. i förvaltningsprocesslagen föreskrivs om verkställighet av beslut som inte har vunnit laga kraft.

Vasa förvaltningsdomstol kan på sökandens begäran (*utesl.*) fastställa att projektet får inledas enligt tillståndsbeslutet trots att besvär anförts. Det kan förordnas att beslutet ska verkställas helt eller delvis eller vid en viss tidpunkt, om det visas att det finns grundad anledning att inleda verksamheten, verkställigheten inte gör ändringssökandet onödigt och sökanden ställer godtagbar säkerhet för ersättning av de förluster av förmåner och de kostnader som en upphävning av beslutet eller en ändring av tillståndsvillkoren kan medföra. Säkerheten ställs hos regionförvaltningsverket. Kravet på ställande av säkerhet gäller inte staten och dess inrättningar och inte heller kommuner och samkommuner.

(3 mom. som i RP)

8 §

Verkställighet av beslut som gäller förvaltnings tvång

Myndigheten kan på grund av ärendets brådskande natur eller av andra särskilda orsaker bestämma att ett beslut som avses i 14 kap. 4 § ska iakttas trots att ändring har sökts.

(2 mom. som i RP)

9 §

(Som i RP)

16 kap.

Straffbestämmelser

1—5 §
(Som i RP)

17 kap.

Fastighetsrättsliga bestämmelser

1—11 §
(Som i RP)

18 kap.

Särskilda bestämmelser

1 och 2 §
(Som i RP)

3 §

En myndighets rätt att få uppgifter avgiftsfritt

(1 mom. som i RP)

Trafikverket har rätt att av huvudmannen för en allmän lokal farled avgiftsfritt få nödvändiga uppgifter för sjökort. (Nytt)

4—11 §
(Som i RP)

12 §

Avgifter för behandlingen av ett ärende

(1 mom. som i RP)

Den avgift som staten tar ut fastställs enligt lagen om grunderna för avgifter till staten och med stöd av den utfärdad förordning av statsrådet (*utesl.*). Den avgift som en kommun tar ut fastställs enligt den taxa som kommunen godkänner. Grunderna för den taxa som kommunen har godkänt ska i tillämpliga delar överensstämma med lagen om grunderna för avgifter till staten.

(3 och 4 mom. som i RP)

13—18 §
(Som i RP)

19 kap.

Ikraftträdande

1—3 §
(Som i RP)

4 §

Tillämpning av äldre bestämmelser

(1 mom. som i RP)

Ett vid denna lags ikraftträdande gällande tillstånd för ett projekt eller en åtgärd som avses i denna lag ska iakttas. På genomförandet av projektet eller åtgärden och översynen av tillståndet tillämpas motsvarande äldre bestämmelser och föreskrifter, om inte något annat föreskrivs i detta kapitel. *På underhåll och avlägsnande av projekt och åtgärder tillämpas 2 kap. 9 §.*

Vad som i 2 mom. föreskrivs om ett tillstånd ska också tillämpas på andra beslut som en myndighet meddelat om ett projekt eller en åtgärd och som har vunnit laga kraft vid denna lags ikraftträdande. *På underhåll och användning av diken tillämpas 5 kap. 8 §.*

5—19 §
(Som i RP)

20 § (Ny)

Rätt att delta i byggande av kraftverk

Den som med stöd av en delägares andel i en samfällighet innan lagens ikraftträdande fått ständig nyttjanderätt till vattenkraft har trots lagen om samfälligheter rätt att delta i byggandet av ett kraftverk i enlighet med 8 kap. 5 §.

21 (20) §
(Som i RP)

2.

Lag

om ändring av miljöskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i miljöskyddslagen av den 4 februari 2000 (86/2000) 3 § 1 mom. 6 och 8 punkten, 14 §, 19 § 2 mom. 4 punkten, 28 § 2 mom. 1 och 2 punkten, 31 § 1 mom. 3 punkten, 38 § 3 mom., 39 § 1 och 4 mom., 44 §, 46 § 3—6 mom., 48 och 49 §, 58 § 2 mom., 66 § 2 mom., 69 §, 74 § 2 och 3 mom., 84 § 3 mom. samt 103 § 2 mom.,

av dem 3 § 1 mom. 8 punkten och 46 § 4 mom. sådana de lyder i lag 506/2002, 31 § 1 mom. 3 punkten, 58 § 2 mom. och 84 § 3 mom. sådana de lyder i lag 1590/2009, 38 § 3 mom. och 46 § 5 och 6 mom. sådana de lyder i lag 252/2005, samt

fogas till 3 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i nämnda lagar 506/2002 och 252/2005, en ny 9 punkt, till 27 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 252/2005, ett nytt 4 mom., till 58 § 1 mom. en ny 3 a -punkt samt till lagen en ny 103 c § som följer:

3, 14 och 19 §
(Som i RP)

27 §

Datasystemet för miljövärdsinformation

— — — — —
(4 mom. blir nytt 5 mom.)

27 b § (Ny)

Allmän skyldighet att rena avloppsvatten

— — — — —
Innan hushållsavloppsvatten leds i marken, ett vattendrag, ett dike, en konstgjord damm eller i en rännil enligt 1 kap. 3 § 1 mom. i vattenlagen ska det behandlas. Annat avloppsvatten än avloppsvatten från vattenklosetter får orenat släppas ut i marken om mängden är liten och det inte medför risk för förorening av miljön.

28, 31, 38 och 39 §
(Som i RP)

44 §

Fiskerihushållningsvillkor

Om utsläpp av avloppsvatten eller andra ämnen kan ha konsekvenser som avses i 3 kap. 14 § i vattenlagen, ska miljötillståndet förenas med behövliga villkor om fiskevårdsskyldighet eller fiskerihushållningsavgift. På villkoren tillämpas 3 kap. 14, 15 och 22 § i vattenlagen. I beslut som gäller en plan för fullgörande av fiskevårdsskyldighet och beslut som gäller en plan för användning av fiskerihushållningsavgift får omprövning begäras hos regionförvaltningsverket så som föreskrivs i 15 kp. 1 § 3 mom. i vattenlagen.

46 §

Kontrollvillkor

— — — — —
(3 och 4 mom. som i RP)

I sådana fall som avses i 3 och 4 mom. ska beslut fattas med iakttagande i tillämpliga delar av vad som föreskrivs om miljötillstånd, om inte

beslutet fattas i samband med att tillståndet beviljas eller ändras. Beslutet kan ändras på tjäns-
tens vägnar eller på yrkande av tillståndshava-
ren, tillsynsmyndigheten, en myndighet som be-
vakar allmänt intresse, kommunen eller en part
som orsakas olägenhet. Beslutet meddelas efter
anslag och om beslutet ska informeras så som i
53 och 54 § föreskrivs om hur ett miljötillstånds-
beslut ges och om information om miljötill-
ståndsbeslut. *Beslut med anledning av en begä-
ran om omprövning meddelas enligt 53 § 1 mom.
efter anslag och information om beslutet ska ges
med iakttagande av 53 och 54 §.*

Rättelse i beslut enligt 4 mom. av en av till-
ståndsmyndigheten förordnad myndighet kan
sökas skriftligen hos tillståndsmyndigheten
inom 30 dagar efter att beslutet meddelats. Rätt-
telseyrkandet framställs hos regionförvaltnings-
verket, om kontrollskyldigheten i fråga om nå-
gon verksamhet som omfattas av samordnad re-
cipientkontroll har baserat sig på ett beslut som
regionförvaltningsverket meddelat. *Beslut med
anledning av en begäran om omprövning medde-
las enligt 53 § 1 mom efter anslag och informa-
tion om beslutet ska ges med iakttagande av 53
och 54 §.* Som rättelseyrkande kan också en så-
dan meningsskiljaktighet behandlas som gäller
fördelningen av kostnaderna för den samordna-
de recipientkontrollen. Ändring i beslut med an-
ledning av rättelseyrkande söks så som anges i
96 §.

48 §

Rätt att leda in avloppsvatten på annans område

I miljötillståndet är det möjligt att bevilja rätt
att leda in avloppsvatten i ett dike eller en rännil
på någon annans område, om avledningen inte
medför oskäligen olägenhet för andra och är moti-
verad i tekniskt och ekonomiskt avseende. Rätt
att leda in avloppsvatten i ett öppet dike eller en
rännil får inte beviljas, om diket eller rännilen
befinner sig i omedelbar närhet av en tomt, en
byggplats, en badstrand eller något motsvarande
område för särskilt bruk. *Bestämmelser om skyl-
digheten att underhålla bädden och kostnadsan-*

svaret för vattenavledningen för den som avleder avloppsvatten finns i 103 c §.

(2 och 3 mom. som i RP)

49, 58, 66, 69, 74 och 84 §
(Som i RP)

103 §

(2 mom. utesl.)

103 c §
(Som i RP)

Ikraftträdandebetäckelsen
(Som i RP)

Utskottets förslag till uttalanden

1. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att upphäva lagen om beviljande av vissa rättigheter med avseende å nyttjande av vatten (266/1961) så att lagförslaget föreläggs riksdagen senast 2017.
2. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder på vilka punkter lagstiftningen och procedurerna för kartläggning, klassificering och användning av grundvatten-

områden och skyddsplaner för sådana områden behöver ses över.

3. Riksdagen förutsätter att regeringen värnar om miljöförvaltningen genom att avsätta adekvata resurser för de uppgifter som ålagts myndigheten och vidtar åtgärder för att göra efterhandstillsynen av miljöskyddet effektivare genom att klarlägga om det går att införa en tillsynsavgift för tillsynsuppdrag enligt vattenlagen (Utskottets förslag till uttalande 3).

Helsingfors den 3 mars 2011

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Susanna Huovinen /sd
vordf. Pentti Tiusanen /vänst
medl. Christina Gestrin /sv
Timo Heinonen /saml
Rakel Hiltunen /sd
Timo Juurikkala /gröna
Tanja Karpela /cent
Antti Kaikkonen /cent
Timo Kaunisto /cent

Timo Korhonen /cent
Merja Kuusisto /sd
Tapani Mäkinen /saml
Sanna Perkiö /saml
Janne Seurujärvi /cent
Tarja Tallqvist /kd
Pauliina Viitamies /sd
Anne-Mari Virolainen /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos
utskottsråd Jaakko Autio.